

2. Raport okresowy

Populacja generalna

Program	Program Współpracy Interreg V A Meklemburgia-Pomorze Przednie / Brandenburgia / Polska
Tytuł projektu	Zdrowe dzieci w zdrowych gminach (ZDZG)
Numer projektu	INT52
Czas trwania projektu	01.09.2017r. – 28.02.2021r.
Cel główny	Wdrożenie transgranicznego programu edukacyjnego, który wspomaga zdrowy styl życia u dzieci
Cele szczegółowe	Opracowanie wspólnych programów edukacyjnych w celu implementacji zdrowego stylu życia w środowisku szkoły podstawowej: Zwalczanie nadwagi przez szerszą ofertę zajęć ruchowych i wyrobienie zdrowych nawyków żywieniowych Zbadanie stanu faktycznego (przekrój poprzeczny) i zmian po wprowadzeniu pierwszych interwencji (przekrój podłużny)
Okres sprawozdawczy	01.01.2019r. – 31.12.2019r.
Wydawca	Europejska Akademia Sportu Landu Brandenburgia (ESAB)
Autorzy	Annegret Zimmer, prof. dr Silke Becker, Lena Henning, dr Dennis Dreiskämper

Projekt ZDZG jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Współpracy INTERREG VA Meklemburgia-Pomorze Przednie/ Brandenburgia/ Polska.

Spis treści

1	Wprowadzenie	3
2	Prezentacja projektu badawczego	3
3	Prezentacja postępów w projekcie	4
4	Opis próby badawczej	6
4.1	Przekrój poprzeczny	7
4.2	Przekrój podłużny	9
5	Prezentacja wyników	11
5.1	Skład ciała	11
5.1.1	Przekrój poprzeczny – analiza trzeciej edycji testów	11
5.1.2	Analiza przekroju podłużnego- przebieg między drugą a trzecią edycją testów	13
5.2	Sprawność motoryczna	15
5.2.1	Analizy przekroju poprzecznego wszystkich trzech edycji testów w porównaniu krajów	16
5.2.2	Analiza przekroju podłużnego – porównanie grupy objętej interwencjami i grupy kontrolnej	19
5.2.3	Analiza przekroju podłużnego – porównanie płci	23
5.3	Obszar wymagający wsparcia	27
5.3.1	Analiza przekroju podłużnego – Porównanie grupy kontrolnej i grupy interwencyjnej	28
5.3.2	Analiza przekroju podłużnego – porównanie płci	29
5.3.3	Analiza przekroju podłużnego -porównanie krajów	30
6	Przykład dobrych praktyk – brandenburski projekt EMOTIKON	31
6.1	Porównanie wyników obu projektów	32
7	Prognoza i zalecenia	35
	Bibliografia	38

1 Wprowadzenie

Poniższy raport zawiera informacje dotyczące przebiegu projektu w roku 2019 w odniesieniu do wyników z pierwszego raportu okresowego (wyniki z roku 2018). Inicjalizacja projektu „Zdrowe dzieci w zdrowych gminach” została obszernie opisana w pierwszym raporcie okresowym. Aby wyjaśnić potencjał niniejszych długookresowych badań i nakreślić stan aktualny, w drugim rozdziale zgłębiono projekt badań w trzyletnim Projekcie Interreg. W rozdziale 3 opisano postępy w projekcie, które udało się osiągnąć w roku 2019.

W rozdziale 4 i 5 przedstawiono wyniki trzeciej edycji testów motorycznych. Uwzględniono tu zarówno wyniki badań poprzecznych jak i postępy od drugiego do trzeciego badania (przekrój podłużny). Poza opisem próby badawczej (rozdział 4) ukazano również tendencje rozwojowe w składzie ciała (rozdział 5.1) oraz w sprawności motorycznej (5.2). Wyniki są zawsze porównywane na poziomie krajów. Ponadto przeprowadzano analizę różnic między płciami. W badaniach uwzględniono również porównanie grupy kontrolnej i grupy objętej interwencjami. Przedstawiono obszar wymagający wsparcia (rozdział 5.3). W rozdziale 6 przedstawiono brandenburski projekt „EMOTIKON-Grundschulsport” („EMOTIKON – Sport w szkole podstawowej”) jako przykład dobrych praktyk w zakresie udanej współpracy w ramach gminnej sieci. W dalszej części znajduje się porównanie obu projektów w odniesieniu do uzyskanych wyników w zakresie sprawności motorycznej. Rozdział 7 zamyka drugi raport okresowy prognozą na rok 2020. Każda gmina otrzyma jako uzupełnienie „2. raportu okresowego” opis wyników dla swoich uczniów.

3

2 Prezentacja projektu badawczego

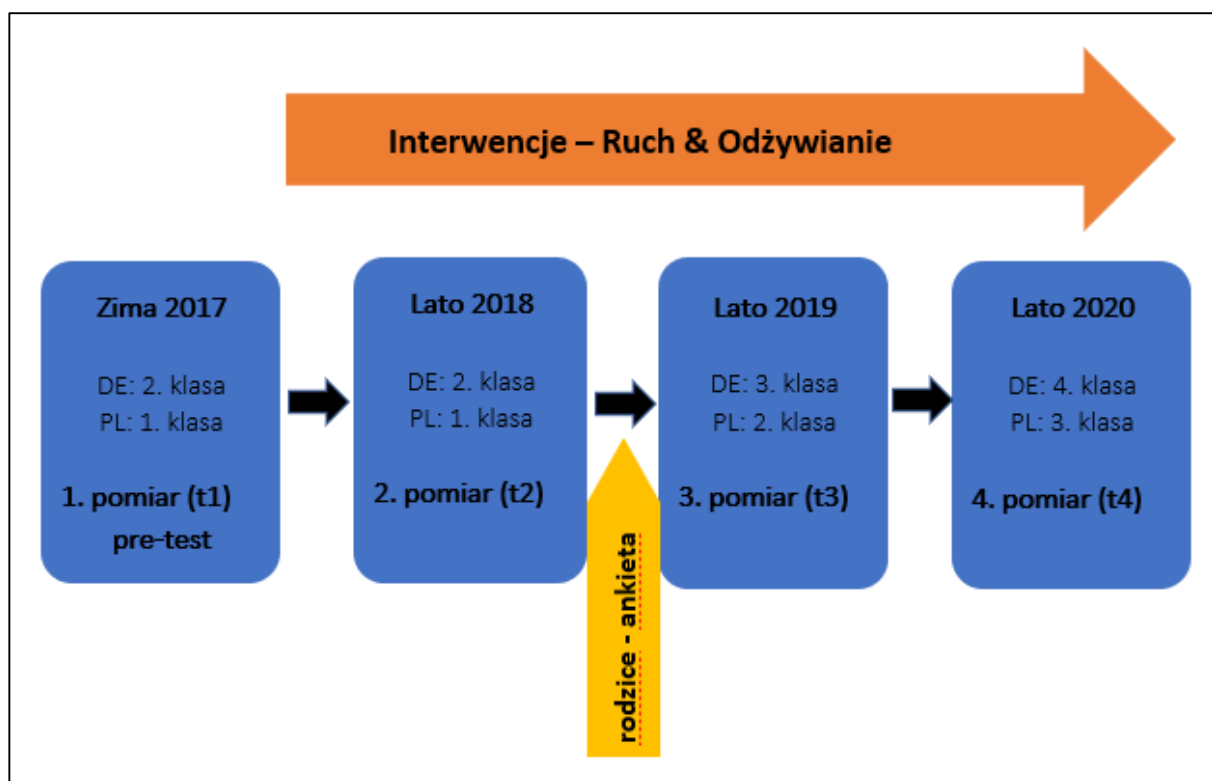
Okres realizacji projektu „Zdrowe dzieci w zdrowych gminach”(01.09.2017r. do 01.02.2021r.) umożliwia śledzenie indywidualnego, motorycznego rozwoju uczniów szkół podstawowych w czasie trzech lat szkolnych (patrz rys.1). Badanie polskich uczestników rozpoczęło się wraz z początkiem pierwszej klasy. Ponieważ w Niemczech dzieci idą do szkoły rok wcześniej, niemieccy uczestnicy projektu to uczniowie klas drugich. W ten sposób udało się wyrównać rozwojową przewagę dzieci z wyższym biologicznym wiekiem.

Na początku projektu (zima 2017) przeprowadzono testy podstawowe (t1), na które składał się pomiar składu ciała wyrażony wskaźnikiem BMI (wzrost i waga) oraz pięć zwalidowanych części testu, dzięki którym możliwa była analiza głównych motorycznych sprawności. „Sprint na 20m” pozwala zmierzyć szybkość reakcji i ruchów. Poprzez „stanie na jednej nodze z zamkniętymi oczami” badana jest zdolność koordynacji pod presją czasu. Siła eksplozywna górnych kończyn jest mierzona przez „rzut piłką lekarską”. „Skok w dal” pozwala zmierzyć szybkość kończyn dolnych. Przeprowadzany na koniec testu „bieg na 6 minut” sprawdza wytrzymałość aerobową uczniów.

Powtórzenie testów motorycznych na koniec każdego roku szkolnego (t2, t3, t4 - patrz rys.1) pozwala na ewaluację indywidualnych tendencji rozwojowych. Wyniki są opracowywane odpowiednio dla każdej grupy docelowej w dedykowanej bazie danych online i udostępniane do pobrania uczestnikom projektu.

W semestrze zimowym 2018/2019 wprowadzono pisemną ankietę w celu ewaluacji interakcji między sprawnością motoryczną, warunkami życia w rodzinie, zachowaniami dzieci i rodziców w zakresie aktywności fizycznej, nawykom żywieniowym i konsumpcją mediów w rodzinie.

Ilustracja 1 ukazuje projekt badań i trzyletnie monitorowanie polskich i niemieckich uczniów szkół podstawowych.

Rys. 1: Projekt badawczy „Zdrowe dzieci w zdrowych gminach”.

3 Prezentacja postępów w projekcie

Wraz z początkiem semestru zimowego w roku szkolnym 2018/2019 kontynuowano z sukcesem oraz rozszerzono zaplanowane wcześniej interwencje. Poza działaniami w obszarze sportu wprowadzono interdyscyplinarne zajęcia tematyczne, skoncentrowane na tematy „ciało”, „odżywianie”, „ruch” i „konsumpcja mediów”. Celem tych działań jest zwiększenie dziennej umiarkowanej aktywności fizycznej zgodnie z niemieckimi krajowymi zaleceniami dla uczniów **Fehler! Textmarke nicht definiert.** szkół podstawowych (Pfeifer & Rütten, 2016) do 90 minut dziennie oraz przekazanie dzieciom idei kompleksowego prozdrowotnego stylu życia. Program interwencyjny (zajęcia sportowe oraz interdyscyplinarne zajęcia tematyczne) wdrożono z sukcesem w 21 szkołach (42 klasach). W ten sposób w przekroju podłużnym, na przestrzeni trzech przeprowadzonych pomiarów, interwencjami zostało objętych 670 dzieci.

Aby zbadać wpływ endogennych i egzogennych czynników na zachowania zdrowotne uczniów, w okresie od grudnia 2018 do marca 2019 we wszystkich gminach przeprowadzono ankietę dla rodziców.

W centrum tych pisemnych badań ankietowych znajdowały się sytuacja rodzinna, zachowania dzieci i rodziców w zakresie aktywności fizycznej, nawyki żywieniowe rodziny i konsumpcja mediów. Zakodowane ankiety przeprowadzono zarówno w szkołach podstawowych objętych działaniami interwencyjnymi (grupa objęta interwencjami), jak i w trzech pozostałych szkołach podstawowych, w których nie prowadzono na żadnych zajęciach lekcyjnych działań prozdrowotnych w ramach projektu (grupa kontrolna). W badaniu ankietowym udział wzięły łącznie 24 szkoły (19 w Polsce i 5 w Niemczech) z 47 klasami i 882 uczniami wraz z rodzicami (grupa objęta interwencjami i grupa kontrolna). Wszystkie poprawnie wypełnione ankiety zostały zebrane przez ESAB i obecnie podlegają ewaluacji. Wyniki ankiet zostaną przedstawione w raporcie końcowym projektu. Procentowy udział osób odpowiadających w ogólnej liczbie ankietowanych (populacja całkowita) wynosi 76%.

Wymiana doświadczeń między partnerami odbyła się podczas „4 okrągłego stołu gminnych koordynatorów” 19.03.2019r. w Stepnicy. Głównym punktem tego spotkania było przedstawienie raportów okresowych projektu. Każdy koordynator otrzymał przetłumaczony „raport okresowy populacji generalnej”, a także przetłumaczony raport dotyczący jego własnej gminy. Kolejnym tematem „4. okrągłego stołu” było ustalenie terminów realizacji trzeciej edycji testów motorycznych i kolejnych międzynarodowych imprez sportowych. Ponadto rozmawiano o pomysłach na wzmocnienie sieci współpracy w ramach gminy i efektywną pracę z rodzicami.

Przed zakończeniem semestru letniego 2019 wyszkolony team ESAB w transgranicznej współpracy z wyszkolonymi regionalnymi trenerami i nauczycielami przeprowadził we wszystkich pięciu gminach trzecią edycję testów motorycznych (t3). Testy przeprowadzono między 08.05.2019r. a 23.05.2019r.

Równolegle 17.05.2019r. w Gminie Kołobrzeg odbyły się trzecie międzynarodowe zawody sportowe, w których wzięło udział ok. 200 dzieci, a także przedstawiciele wszystkich 5 gmin oraz ESAB.

Wyniki trzeciej edycji testów (t3) zostały udostępnione w styczniu 2020 roku w bazie danych online w formie plików do ściągnięcia dla różnych grup odbiorców. Uwzględniają one różne płaszczyzny (indywidualną, klasową, szkolną, gminną i krajową) i mają w dalszym ciągu służyć nauczycielom za podstawę do planowania zajęć sportowych. Prezentacja wyników trzeciej edycji testów oraz drugich raportów okresowych projektu została zaplanowana w ramach szóstego i ostatniego okrągłego stołu gminnych koordynatorów wiosną 2020 roku w Poczdamie.

ESAB w ramach prezentacji naukowej przedstawiła 18.09.2019r. wyniki raportów okresowych projektu podczas 24. Dnia Uniwersyteckiego Niemieckiego Stowarzyszenia Nauk Sportowych (DVS) w Berlinie. Plakat naukowy został przetłumaczony na 2 języki i udostępniony gminnym koordynatorom w celach promocyjnych.

24.09.2019r. na IV międzynarodowych zawodach sportowych w gminie Schwedt zebrało się ok. 265 dzieci, przedstawiciele wszystkich pięciu gmin oraz ESAB. Najważniejszym punktem tego spotkania było poznanie obiektów sportowych w gminie Schwedt, a także pogłębienie kompetencji międzykulturowych u uczniów, nauczycieli i trenerów poprzez sportowo-zabawowe interakcje.

Piąty okrągły stół gminnych koordynatorów odbył się 22.10.2019r. w Gminie Miasto Kołobrzeg. Główne tematy tego spotkania w ramach sieci to poza sprawozdaniami ze stanu bieżącego we wszystkich gminach, rozmowy o zmianach we wniosku i końcowej ewaluacji wyników projektu. Ponadto ustalono terminy zbliżającej się czwartej edycji testów, ostatnich zawodów międzynarodowych, ostatniego okrągłego stołu oraz ostatnich działań szkoleniowych.

Dotychczas wszystkie aktywności związane z projektem odbywały się terminowo, zgodnie z harmonogramem zawartym we wniosku. Sprawozdania i rozliczenia poszczególnych okresów finansowania zostały pomyślnie zakończone (okres finansowania 3: 01.09.2018r. do 28.02.2019r.; okres finansowania 4: 01.03.2019r. do 30.08.2019r.).

4 Opis próby badawczej

W poniższej prezentacji wyników następuje rozróżnienie na wyniki w przekroju poprzecznym – w którym uwzględnieni są tylko uczestnicy trzeciej edycji testów (t3) – i wyniki w przekroju podłużnym, które pokazują rozwój uczestników biorących udział zarówno w drugiej jak i w trzeciej edycji testów (t2 i t3).

Poza porównaniem na poziomie krajów, przy analizie wyników wyodrębnia się grupę objętą interwencjami i grupę kontrolną.

Uczniowie, którzy w swoich szkołach aktywnie biorą udział w działaniach związanych z ruchem i odżywianiem stanowią grupę objętą interwencjami (IG). W trzech szkołach (jedna w gminie Schwedt; dwie w Gminie Miasto Kołobrzeg) nie odbywają się żadne interwencje w ramach projektu „Zdrowe dzieci w zdrowych gminach”. Uczniowie tych trzech szkół tworzą grupę kontrolną (KG).

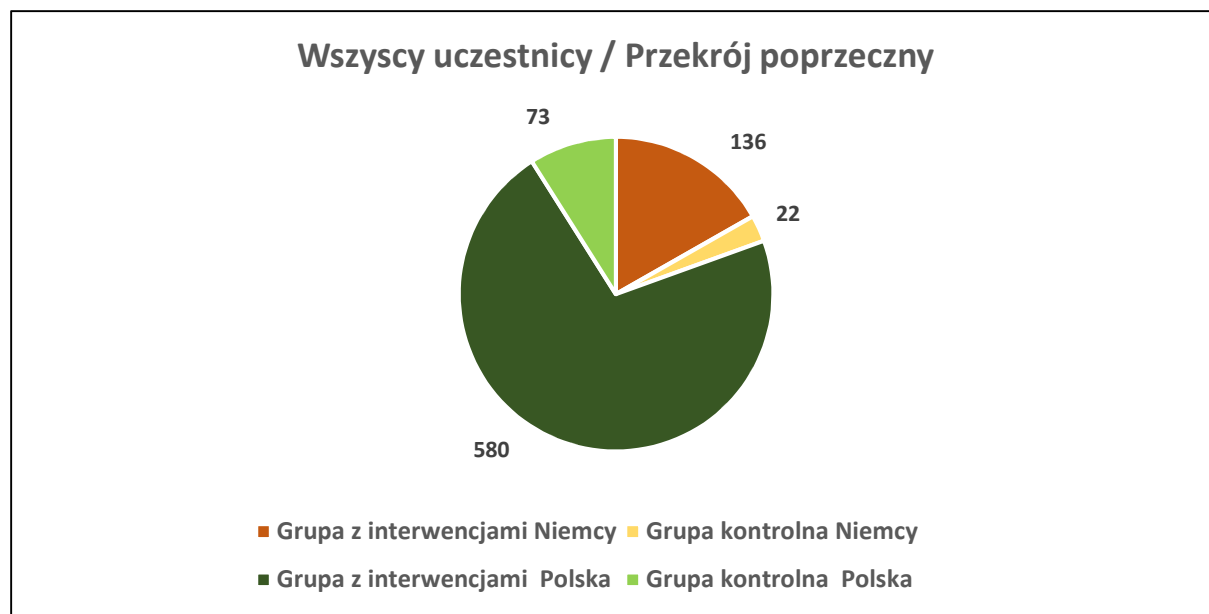
Wszyscy polscy uczniowie latem 2019 roku (w czasie t3) kończyli drugą klasę. W związku z faktem, że niemieccy uczniowie wcześniej rozpoczynają szkołę, w czasie trzeciej edycji testów wszyscy niemieccy uczestnicy byli w trzeciej klasie. Ponadto w większości analiz wyniki dziewczynek są zestawiane z wynikami chłopców.

4.1 Przekrój poprzeczny

W trzeciej edycji testów sprawności motorycznej (t3) udział wzięło łącznie 811 uczniów. Z tego 716 stanowiły dzieci z grupy objętej interwencjami, a 95 to dzieci z grupy kontrolnej.

W podziale na kraje liczba uczestników dzieli się na 653 polskich i 158 niemieckich dzieci (patrz rys. 2). Wyraźnie widać, że niemiecka próba badawcza jest znacznie mniejsza od polskiej.

Rys. 2: Wszyscy uczestnicy trzeciej edycji testów (t3), z podziałem na kraj i grupę.

Odsetek uczestniczek płci żeńskiej w grupie objętej interwencjami wynosił 46,1%, a w grupie kontrolnej 53,7% (patrz tab.1). Należy zauważyć, że populacja uczestników zmieniała się między drugą a trzecią edycją testów. Do grupy doszli nowi uczniowie, niektórzy opuścili projekt z powodu nieobecności lub niewystarczającego uczestnictwa w interwencjach.

Średni wiek dzieci w grupie objętej interwencjami w czasie testów (lato 2019) wynosił 8,91, co odpowiada liczbie 8 lat 11 miesięcy i 2 dni. Dzieci w grupie kontrolnej były w przybliżeniu w tym samym wieku - 8,95 (odpowiednio 8 lat 11 miesięcy i 17 dni). Podobnie jak w poprzednich edycjach testów, także w przypadku t3 dzieci z Niemiec były starsze od dzieci z Polski: dzieci z Niemiec objęte interwencjami z wartością 9,43 (9 lat 5 miesięcy 7 dni) były średnio o 7 miesięcy starsze od polskich uczniów ze średnią wieku 8,79 (8 lat 9 miesięcy 18 dni). W grupie kontrolnej uczniowie z Niemiec ze średnią wieku 9,31 (9 lat 3 miesiące 23 dni) byli średnio o 5 miesięcy starsi od polskich uczniów z wartością 8,85 (8 lat 10 miesięcy 10 dni).

Tab. 1: Liczba uczestników w t3 (przekrój poprzeczny), w podziale na grupę objętą interwencjami (IG) i grupę kontrolną (KG).

	Uczestnicy (N)	Udział dziewczynek w %	Wiek (MW) w latach	Wiek (SD)
Polska (IG)	580	45,7	8,79	0,38
Polska (KG)	73	49,3	8,85	0,31
Niemcy(IG)	136	47,8	9,43	0,54
Niemcy (KG)	22	68,2	9,31	0,43
łącznie (IG)	716	46,1	8,91	0,49
łącznie (KG)	95	53,7	8,95	0,39

W tabeli 2 przedstawiono liczbę uczniów w gminie, którzy uczestniczyli w trzeciej edycji testów. Zaznaczono również podział ze względu na płeć.

Tab. 2: Liczby uczestników w t3 (przekrój poprzeczny), w podziale na gminę i płeć.

	Uczestnicy (wszyscy)	Uczestnicy dziewczynki ♀	Uczestnicy chłopcy ♂
Gmina Miasto Kołobrzeg	354	157	198
Gmina Kołobrzeg	31	13	18
Goleniów	229	110	119
Stepnica	37	19	18
Schwedt	158	80	78

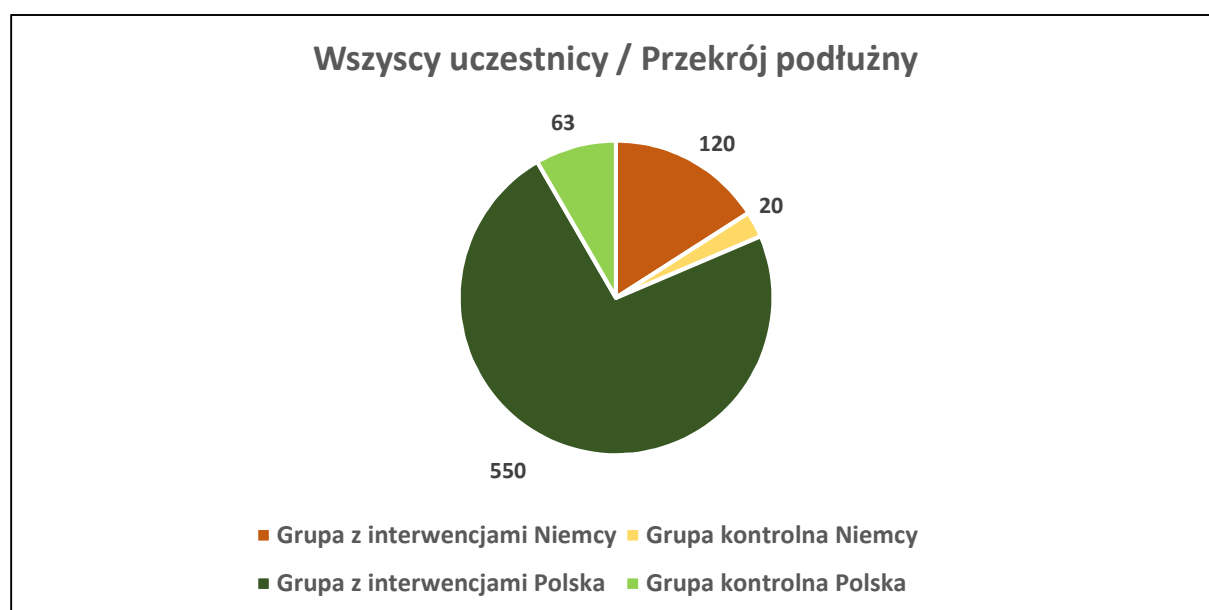
4.2 Przekrój podłużny

Łącznie 753 uczniów wzięło udział w t2 i t3 i tworzą oni populację całkowitą przekroju podłużnego. Ta liczba dzieli się na 670 dzieci objętych interwencjami i 83 dzieci z grupy kontrolnej. Podział na poziomie krajów zobrazowano na ilustracji 3. Z wyników przekroju podłużnego można wyciągnąć wnioski dotyczące skuteczności interwencji w okresie całego roku szkolnego.

Wskaźnik rezygnacji dzieci, które opuściły projekt po drugiej edycji testów wynosi 8,1 %.

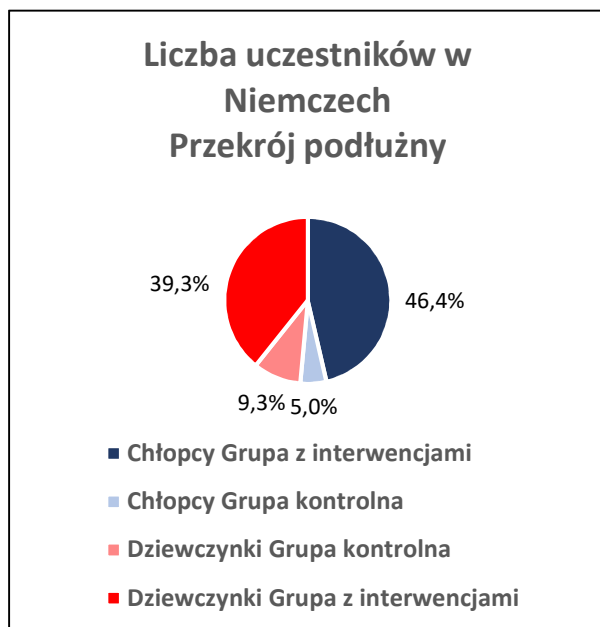
Również w przekroju podłużnym okazało się, że niemiecka próba badawcza jest znacznie mniejsza niż polska, a liczba uczestników w grupie kontrolnej w obu krajach była znacznie mniejsza w zestawieniu z grupą objętą interwencjami (rys.3).

9

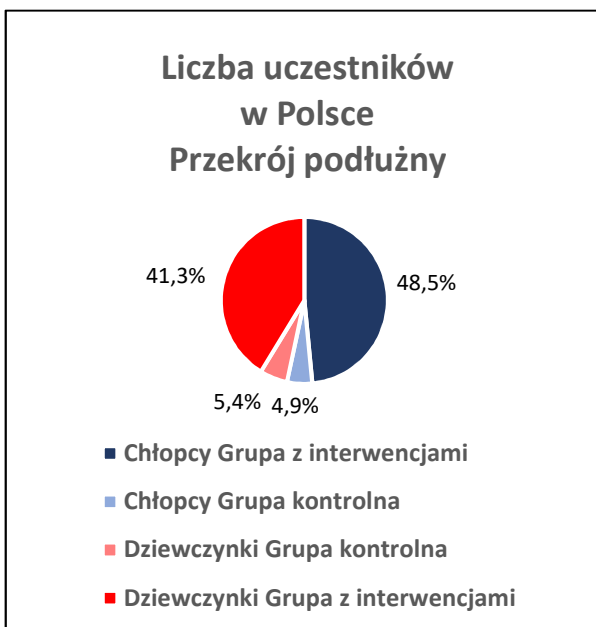

Rys. 3: Wszyscy uczestnicy badania w przekroju podłużnym (t2 i t3), w podziale na kraj i grupę.

Kolejna płaszczyzna podziału całkowitej liczby uczestników dotyczy ich płci: na ilustracji 4 i 5 niemiecka i polska próba została podzielona na dziewczynki i chłopców oraz ich przynależność do odpowiedniej grupy. Udział procentowy obu płci był zbliżony, przy czym zarówno w Niemczech jak i w Polsce udział w projekcie wzięło nieznacznie więcej chłopców (DE: 51,4 %; PL: 53,4 %) niż dziewczynek (DE: 48,6 %; PL: 46,7%).

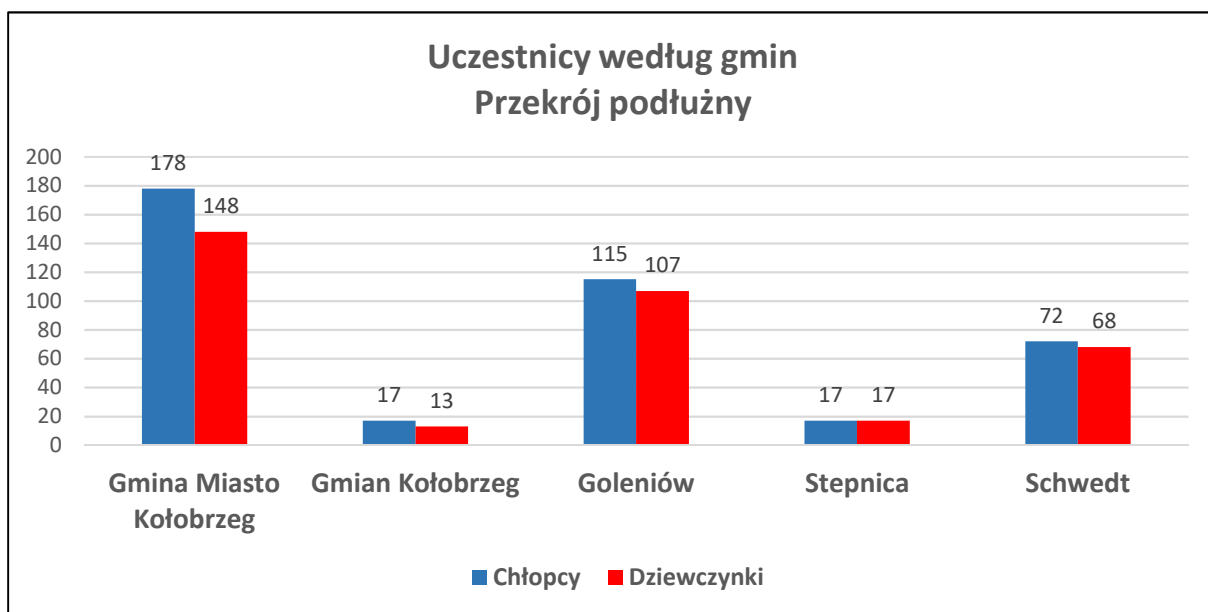

Rys. 5: Podział niemieckiej próby, zróżnicowanie ze względu na płeć i przynależność do grupy.

Rys. 4: Podział polskiej próby, zróżnicowanie ze względu na płeć i przynależność do grupy.

Poniżej przedstawiono liczbę uczestników płci żeńskiej i męskiej w każdej gminie (patrz rys. 6). Za wyjątkiem gminy Stepnica także w tym przypadku okazało się, że lekko przeważa udział procentowy chłopców. Widać tutaj wyraźnie, że Gmina Miasto Kołobrzeg z 326 przetestowanymi uczniami jest gminą o najwyższej liczbie uczestników. Polska gmina Goleniów z 222 uczestnikami stanowi drugą największą gminę. Następna, według podziału na liczbę uczestników, jest niemiecka gmina Schwedt ze 140 uczniami. Polskie gminy Stepnica i Gmina Kołobrzeg są obszarowo najmniejszymi gminami i wykazują z 34 uczniami (Stepnica) i 30 uczniami (Gmina Kołobrzeg) najmniejszą liczbę uczestników.

Rys. 6: Liczba uczestników przekroju podłużnego, w podziale na gminę i płeć.

5 Prezentacja wyników

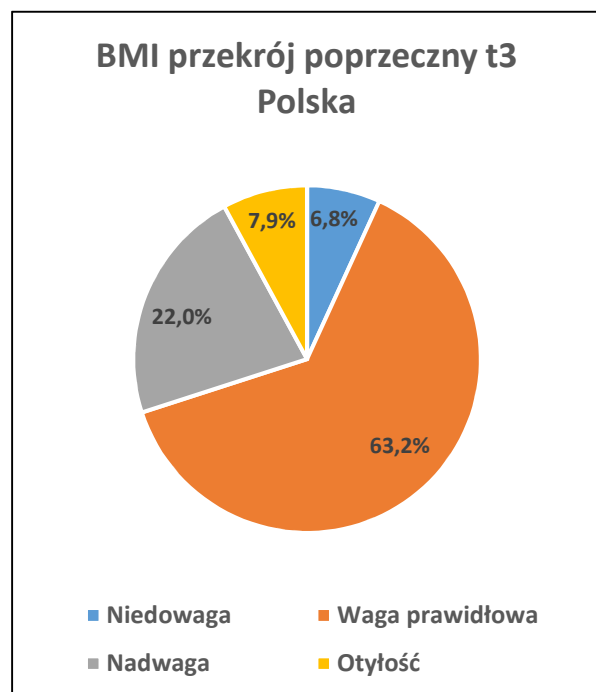
5.1 Skład ciała

W każdej edycji testów mierzono wysokość i wagę uczniów. Te dane były podstawą do obliczenia wskaźnika masy ciała (BMI). Na podstawie daty urodzenia ustalano dokładny wiek dzieci, tak aby móc przyporządkować wyniki testów odpowiednio, według płci i wieku, do międzynarodowych wartości referencyjnych (Cole). Bazując na tych wartościach referencyjnych uczniowie zostali sklasyfikowani w 4 grupach, zgodnie z ich wskaźnikiem BMI: otyłość, nadwaga, waga prawidłowa i niedowaga.

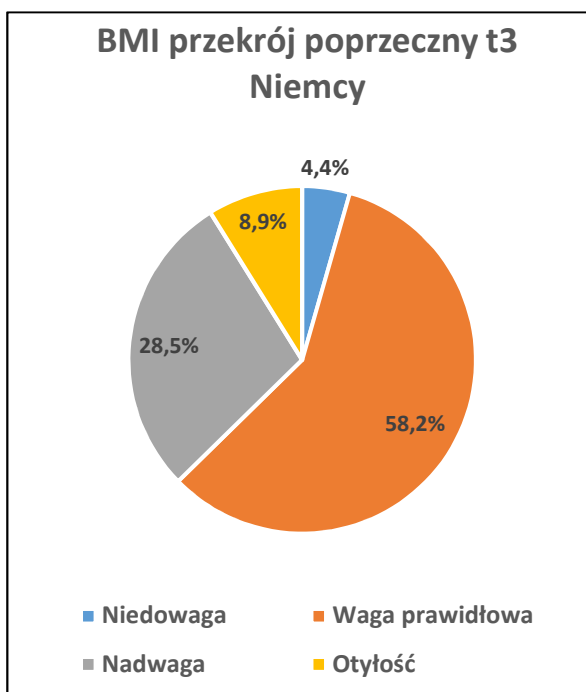
11

5.1.1 Przekrój poprzeczny – analiza trzeciej edycji testów

Wyniki w przekroju poprzecznym trzeciej edycji testów w porównaniu krajów pokazują, że odsetek dzieci z niedowagą w Polsce z wynikiem 6,8 % jest nieco bardziej wyraźny niż w Niemczech z wynikiem 4,4 %. Natomiast procentowo więcej dzieci niemieckich niż polskich cierpi na nadwagę lub otyłość (patrz rys.7 i rys.8). Ponad jedna trzecia (37,4 %) niemieckich dzieci wymagała wsparcia w zakresie redukcji wagi. Również w Polsce 29,9% dzieci wykazywało zbyt dużą wagę. Odsetek dzieci z prawidłową wagą wynosił w Polsce 63,2% i był nieznacznie lepszy od wskaźnika dzieci z prawidłową wagą w Niemczech, który wyniósł 58,2%.

Rys. 7: Skład ciała polskiej próby badawczej w trzeciej edycji testów, podział według czterech grup wagowych.

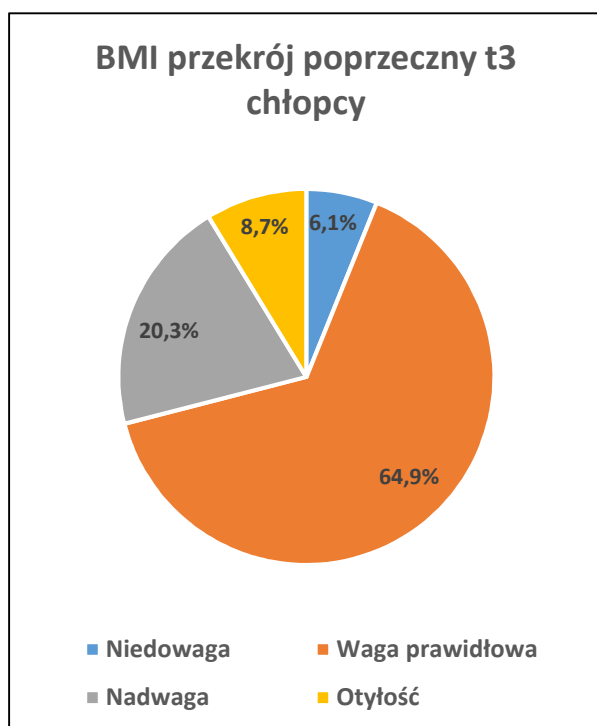
Rys. 8: Skład ciała niemieckiej próby badawczej w trzeciej edycji testów, podział według czterech grup wagowych.

Według reprezentatywnych wyników ogólnokrajowego badania na temat zdrowia dzieci i młodzieży w Niemczech (KiGGS edycja 2) 26,3 % dzieci w wieku od 5 do 17 lat ma nadwagę, z czego 8,8 % cierpi na otyłość (Schienkiewitz i in., 2018; Schienkiewitz, A. & Damerow, S., 2018). Wyniki badań w przekroju

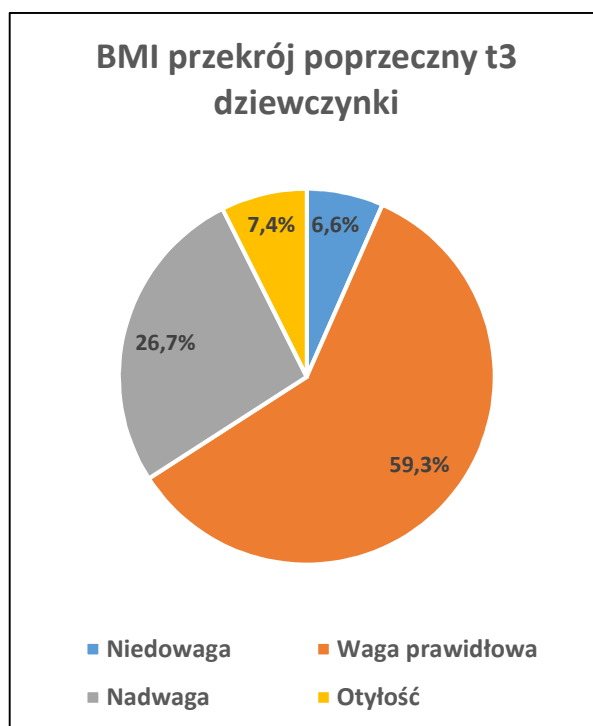
poprzecznym trzeciej edycji testów odpowiadają tym samym w przybliżeniu wynikom ogólnoniemieckiego badania.

Reprezentatywne wyniki porównawcze dla polskich uczniów szkół podstawowych można uzyskać z *European Childhood Obesity Surveillance Initiative (COSI)* Światowej Organizacji Zdrowia. Zgodnie z danymi COSI 32 % chłopców wykazuje nadwagę, z czego 14% cierpi na otyłość. Wśród dziewczynek 29% wykazuje nadwagę, z czego 10% cierpi na otyłość (World Health Organization Regional Office for Europe, 2018).

Zróżnicowanie ze względu na płeć uczniów przebadanych w t3 wskazuje, że wsparcia w zakresie redukcji wagi wyraźniej wymagają dziewczynki z wartością 34,1% niż chłopcy z 29% (patrz rys. 9 i rys. 10). Uzyskane wyniki wskazują również tutaj na podobieństwo wyników polskiej próby do wyników *WHO European Childhood Obesity Surveillance Initiative (COSI)*.

Rys. 10: Skład ciała chłopców w trzeciej edycji testów, podział według czterech grup wagowych.

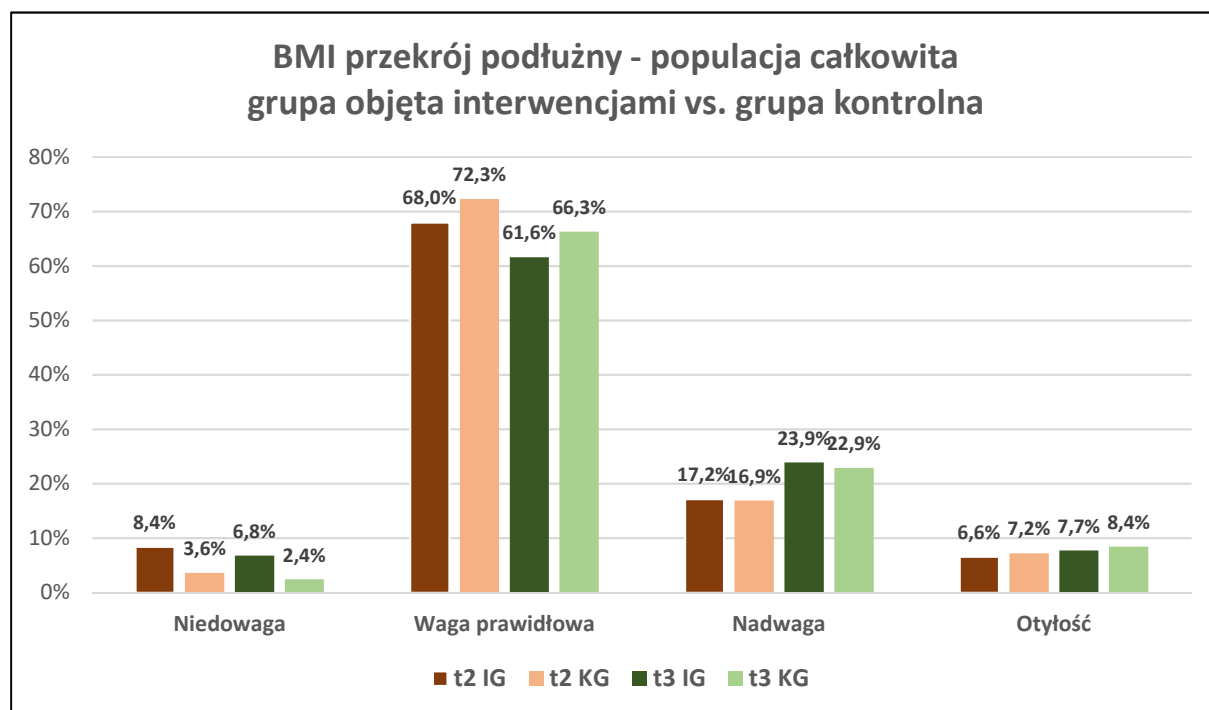
Rys. 9: Skład ciała dziewczynek w trzeciej edycji testów, podział według czterech grup wagowych.

5.1.2 Analiza przekroju podłużnego- przebieg między drugą a trzecią edycją testów

Poniżej przedstawione zostaną wyniki wyłącznie tych uczniów, którzy wzięli udział zarówno w drugiej jak i trzeciej edycji testów. W raporcie wyniki podzielone są według grupy kontrolnej (KG) i grupy objętej interwencjami (IG), tak aby można było przedyskutować możliwe efekty przeprowadzonych działań. Przy analizie porównawczej krajów należy wziąć pod uwagę, że niemiecka próba badawcza jest znacznie mniejsza niż polska, a procentowe zmiany w małej populacji są wyraźniej widoczne.

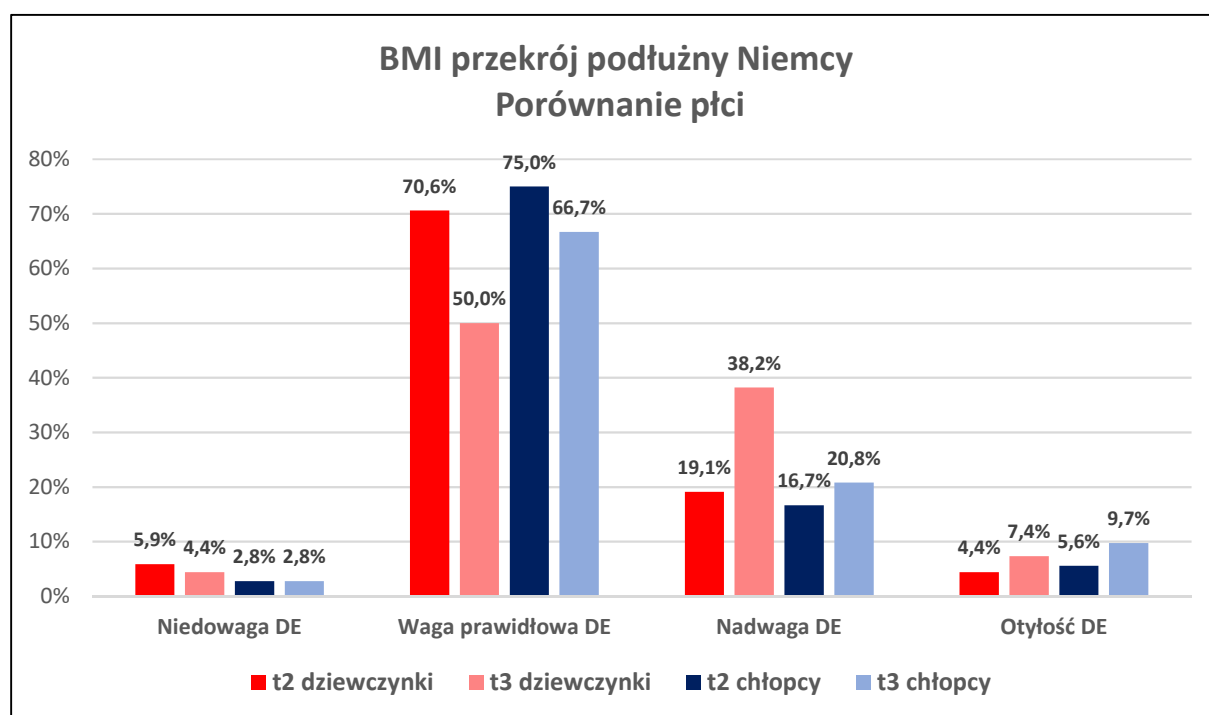
Ilustracja 11 pokazuje procentowy podział wszystkich uczniów na cztery grupy wagowe w t2 i t3, zróżnicowane według przynależności do grupy (kontrolna/objęta interwencjami). Wyraźnie widać, że odsetek dzieci z niedowagą w obu badaniach jest znacznie mniejszy w grupie kontrolnej niż w grupie objętej interwencjami (t2: 8,4 % w IG vs. 3,6 % w KG; t3: 6,8 % w IG vs. 2,4 % w KG). Natomiast w przedziale wagi prawidłowej odsetek uczniów z grupy kontrolnej w obu testach był nieco powyżej wartości w grupie objętej interwencjami (t2: 68 % w IG vs. 72,3 % w KG; t3: 61,6 % w IG vs. 66,3 % w KG). Uwagę zwraca fakt, że w trzeciej edycji testów zmniejszył się odsetek dzieci z prawidłową wagą w obu grupach. Jednocześnie w obu grupach nastąpił umiarkowany wzrost w kategorii *nadwaga* między drugą a trzecią edycją testów: w grupie objętej interwencjami odsetek dzieci z prawidłową wagą spadł z 68 % w t2 do 61,6 % w t3; odsetek dzieci z nadwagą zwiększył się z 17,2 % w t2 na 23,9 % w t3. Bardzo podobny trend odnotowano w grupie kontrolnej. W kategorii *otyłość* odnotowano bardzo małe zmiany od czasu t2 do t3, nie było również istotnych różnic między obiema grupami.

13

Rys. 11: Wyniki przekroju podłużnego wszystkich uczestników w zakresie składu ciała, w podziale na grupę wagową, przedstawione według grupy objętej interwencjami i grupy kontrolnej.

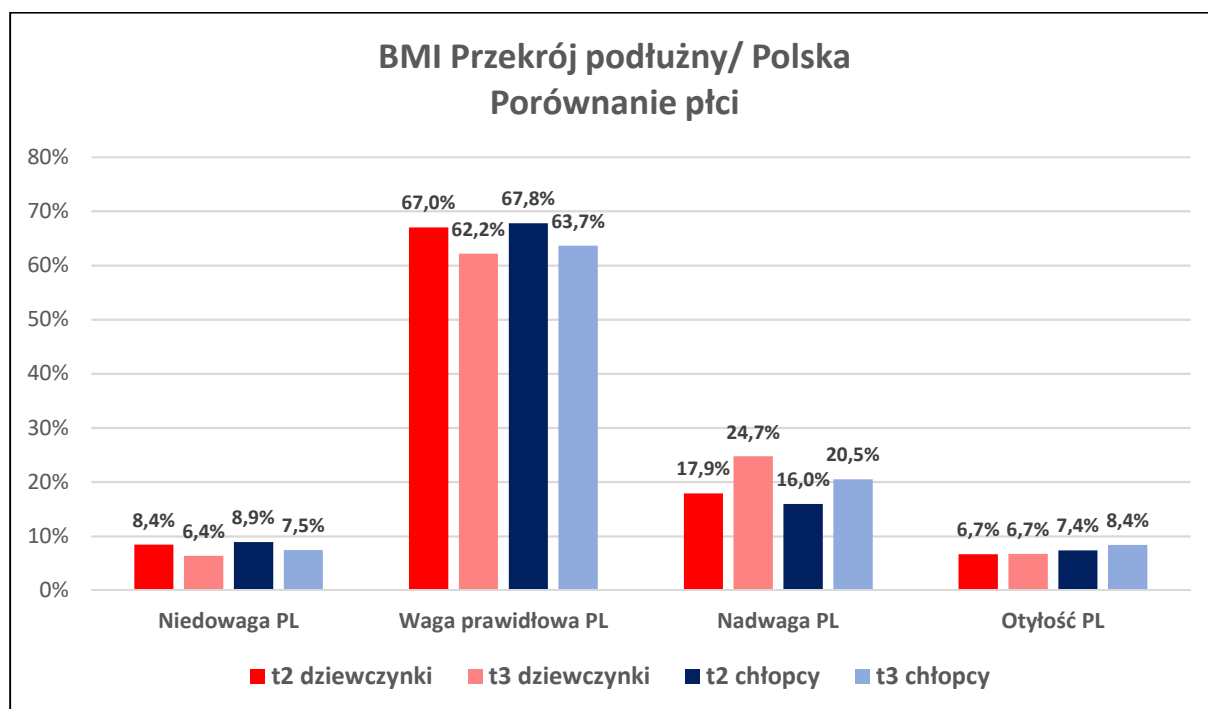
Szczegółowa analiza na poziomie kraju i porównanie płci podkreślają stwierdzone tendencje, szczególnie w grupie niemieckich dziewcząt (patrz rys. 12). Podczas gdy w t2 jeszcze ponad dwie trzecie (70,6%) dziewczynek niemieckiej próby badawczej znajdowało się w kategorii *waga prawidłowa*, wartość ta spadła w t3 na 50%. Podobnie podwoił się odsetek dziewczynek z nadwagą z 19,1 % w t2 na 38,2 % w t3. Trend zmniejszania się liczby chłopców z prawidłową wagą i zwiększania liczby chłopców z nadwagą utrzymywał się również wśród uczniów w niemieckiej próbie, ale w znacznie mniejszym stopniu: w czasie t2 jeszcze trzy czwarte (75 %) niemieckich chłopców znajdowało się w kategorii *waga prawidłowa*, natomiast w t3 było już tylko dwie trzecie (66,7%). Przyrost w kategorii *nadwaga* był wśród niemieckich chłopców z 16,7% w t2 do 20,8% w t3 znacznie mniejszy niż wśród dziewcząt w niemieckiej próbie. W przypadku obu płci wzrósł również odsetek dzieci otyłych w trzeciej edycji testów.

Rys. 12: Wyniki przekroju podłużnego niemieckiej próby badawczej w zakresie składu ciała, podzielone na cztery grupy wagowe. Porównanie dziewcząt i chłopców w czasie drugiej (t2) i trzeciej (t3) edycji testów.

W przypadku polskiej próby badawczej (patrz rys. 13) we wszystkich grupach wagowych widoczne są bardzo niewielkie różnice między chłopcami i dziewczynkami. W obu edycjach testów w przybliżeniu dwie trzecie uczniów znajdowało się w grupie uczniów z prawidłową wagą, przy czym również tutaj w czasie trzeciej edycji testów odnotowano niewielki spadek wagi prawidłowej, zarówno wśród chłopców (z 67,8 % w t2 na 63,7 % w t3) jak i wśród dziewcząt (z 67 % w t2; na 62,2 % w t3). Także w polskiej próbie nastąpił niewielki przyrost uczniów z nadwagą w t3: w czasie trzeciej edycji testów około jedna czwarta (24,7 %) wszystkich dziewcząt miała nadwagę. Niemniej jednak problem ten dotyczył znacznie mniej polskich niż niemieckich uczennic. Odsetek chłopców z nadwagą w grupie polskiej wynosił w t3 20,5% i odpowiadał odsetkowi chłopców z nadwagą w grupie niemieckiej ze wskaźnikiem 20,8% (patrz rys. 12). W grupach *niedowaga* i *otyłość* nie odnotowano żadnych istotnych zmian.

Rys. 13: Wyniki przekroju podłużnego niemieckiej próby badawczej w zakresie składu ciała, podzielone na cztery grupy wagowe. Porównanie dziewcząt i chłopców w czasie drugiej (t2) i trzeciej (t3) edycji testów.

5.2 Sprawność motoryczna

Sprawność motoryczna w podstawowych umiejętnościach motorycznych została zmierzona na podstawie wyników 5 części testu: „skok w dal” (reprezentatywny dla szybkości nóg), „sprint na 20m” (reprezentatywny dla szybkości reakcji i ruchów), „bieg na 6min.” (reprezentatywny dla wydolności aerobowej), rzut piłką lekarską (reprezentatywny dla siły eksplozywnej) i „stanie na jednej nodze” reprezentatywne dla koordynacji). W celu oceny wyników porównano je z międzynarodowymi wartościami referencyjnymi rówieśników. Ponieważ dla dwóch części testu: „stanie na jednej nodze” oraz „rzut piłką nożną” brakuje uznanych wartości referencyjnych dla tej grupy wiekowej, wyliczono je z próby badawczej Projektu (wartości referencyjne próby badawczej). Sprawność motoryczną uczniów oceniano oddzielnie dla każdej z 5 części testu. Klasyfikacja następowała na podstawie jednego z pięciu poziomów: „1 = dużo poniżej przeciętnej”, „2 = poniżej przeciętnej”, „3 = przeciętnie”, „4 = powyżej przeciętnej” i „5 = wysoko powyżej przeciętnej”. Dla obu części z wartościami referencyjnymi próby badawczej także utworzono 5 poziomów (kwintyl), przy czym najlepszych 20% odpowiada poziomowi 5 (wysoko ponad przeciętną) a najgorszych 20% poziomowi 1 (wysoko poniżej przeciętnej). Poziom 1 i 2 wyraźnie wymagają wsparcia.

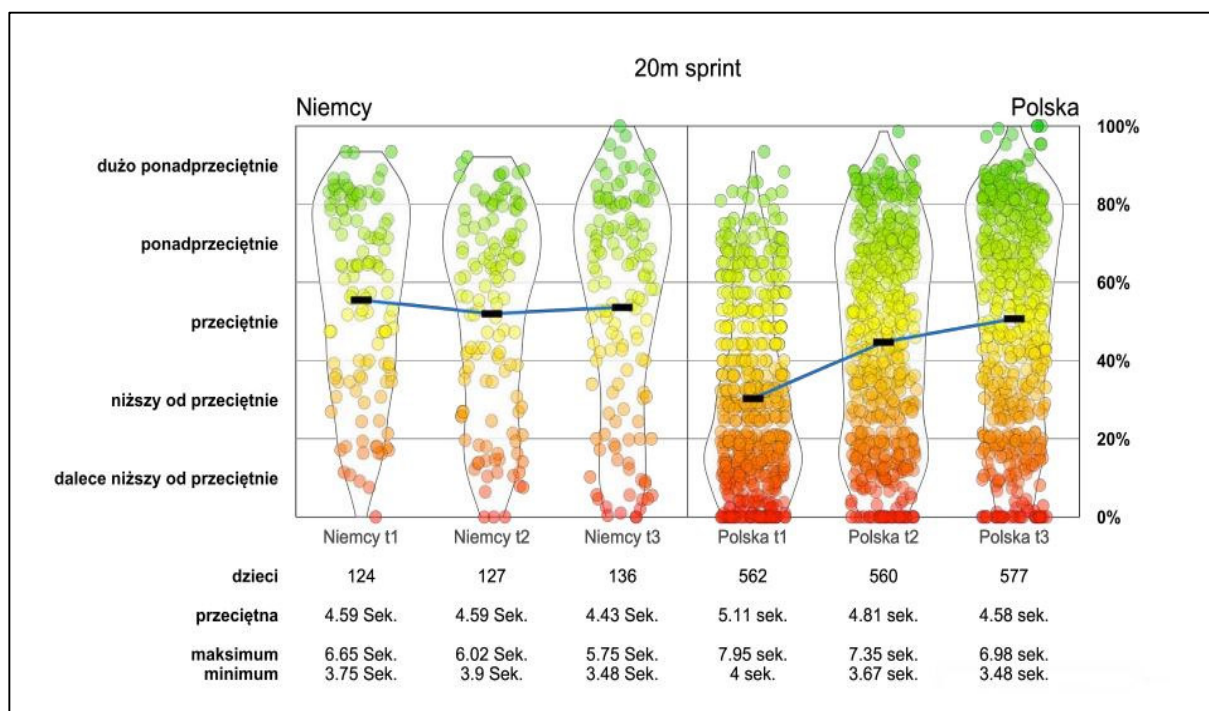
Analiza wyników odbywała się w każdej edycji testów na kilku płaszczyznach: indywidualnej, klasowej, szkolnej, gminnej i krajowej. Nauczycielom i trenerom wyniki indywidualne i klasowe zostały udostępnione w formie możliwych do ściągnięcia plików w bazie danych online. Wyniki dla gmin są przedstawiane w osobnych raportach i przekazywane poszczególnym gminom. Poniżej prezentowane są jedynie wyniki populacji całkowitej oraz porównanie krajów.

5.2.1 Analizy przekroju poprzecznego wszystkich trzech edycji testów w porównaniu krajów

Poniżej przedstawiono wyniki przekroju poprzecznego wszystkich trzech badań (t1, t2, t3) w porównaniu krajów. Ilustracje z wynikami zostały udostępnione uprawnionym grupom użytkowników w formie plików do ściągnięcia z bazy danych online. W analizach poprzecznych uwzględniono jedynie wyniki grupy objętej interwencjami. Przy prezentacji **wyników przekroju podłużnego** wprowadza się rozróżnienie dla każdej części testu w porównaniu między grupami interwencyjnymi i kontrolnymi oraz między dziewczętami i chłopcami. Przy analizie wszystkich zestawień należy mieć na względzie, że próba niemiecka ma znacznie mniejszą liczbę uczniów niż próba polska, a zatem zmiany w tej grupie są znacznie bardziej widoczne.

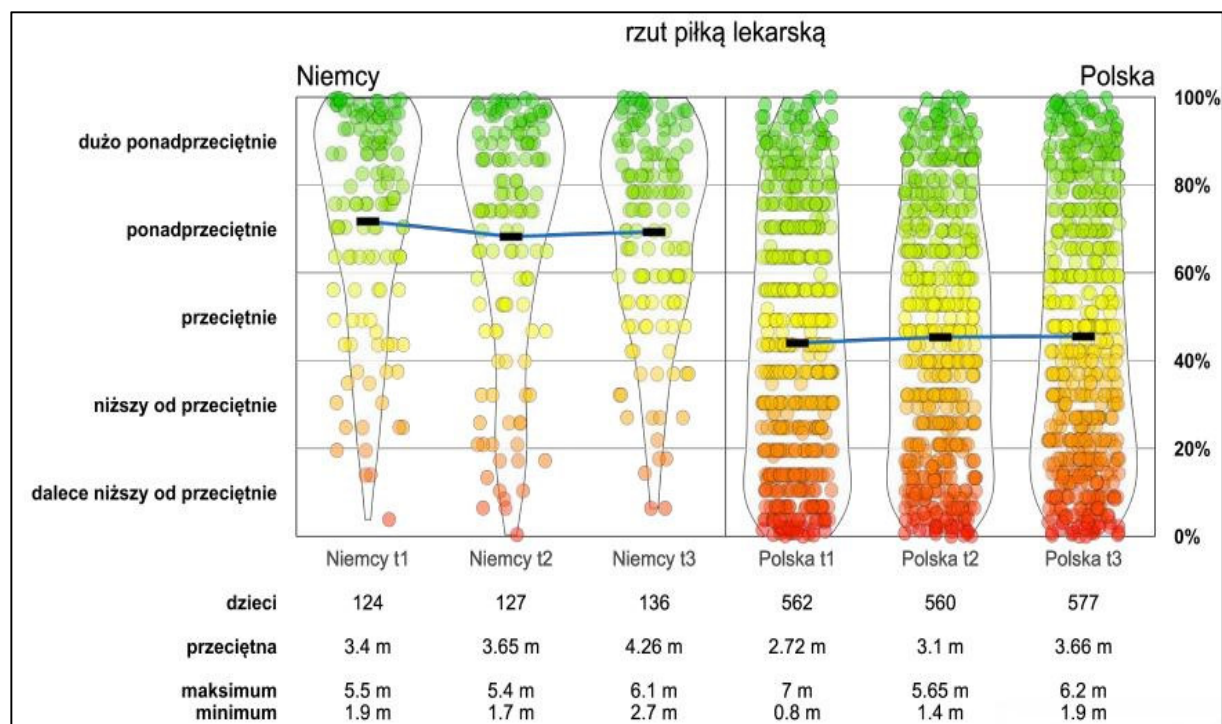
Wyniki przekroju poprzecznego w „sprintcie na 20m” (patrz rys.14) wykazują średnio stałą poprawę między pierwszą a trzecią edycją testów w polskiej próbie, chociaż wyniki uczniów we wszystkich trzech testach są bardzo niejednorodne.

Ogólnie rzecz biorąc nie nastąpiła poprawa wyników wśród uczniów niemieckich. Chociaż odległość 20 m w t3 została pokonana średnio w krótszym czasie, nie można tego uznać za przyrost wydolności fizycznej w związku z wyższym wiekiem i zwiększonymi z nim wymaganiami. Wyniki przekrojowe uczniów niemieckich i polskich są w przybliżeniu takie same w trzeciej edycji testów t3, tak więc przewaga uczniów niemieckich związana z wcześniejszymi doświadczeniami wynikającymi z dodatkowego roku wychowania fizycznego (w Niemczech projekt rozpoczął się z udziałem uczniów drugiej klasy) może zostać pominięta.

Rys. 14: Wyniki przekroju poprzecznego w sprintcie na 20 m we wszystkich trzech edycjach testów (t1, t2, t3) w porównaniu krajów.

W przypadku „rzutu piłką lekarską” (patrz rys.15) nie odnotowano ani w próbie polskiej ani w niemieckiej zmian w trakcie trzech badań przekrojowych. Wzrost wartości bezwzględnych wynika z rosnącego wieku. Zauważalne jest, że niemieckie dzieci osiągały średnio ponadprzeciętne wyniki we wszystkich trzech okresach pomiarowych. Polscy uczniowie również w tej części testu wykazywali bardzo zróżnicowany profil wyników. Ogólnie rzecz biorąc, we wszystkich trzech testach osiągnęli oni średnio przeciętne wyniki i tym samym zakończyli badania ze znacznie niższymi wartościami niż niemieccy uczniowie.

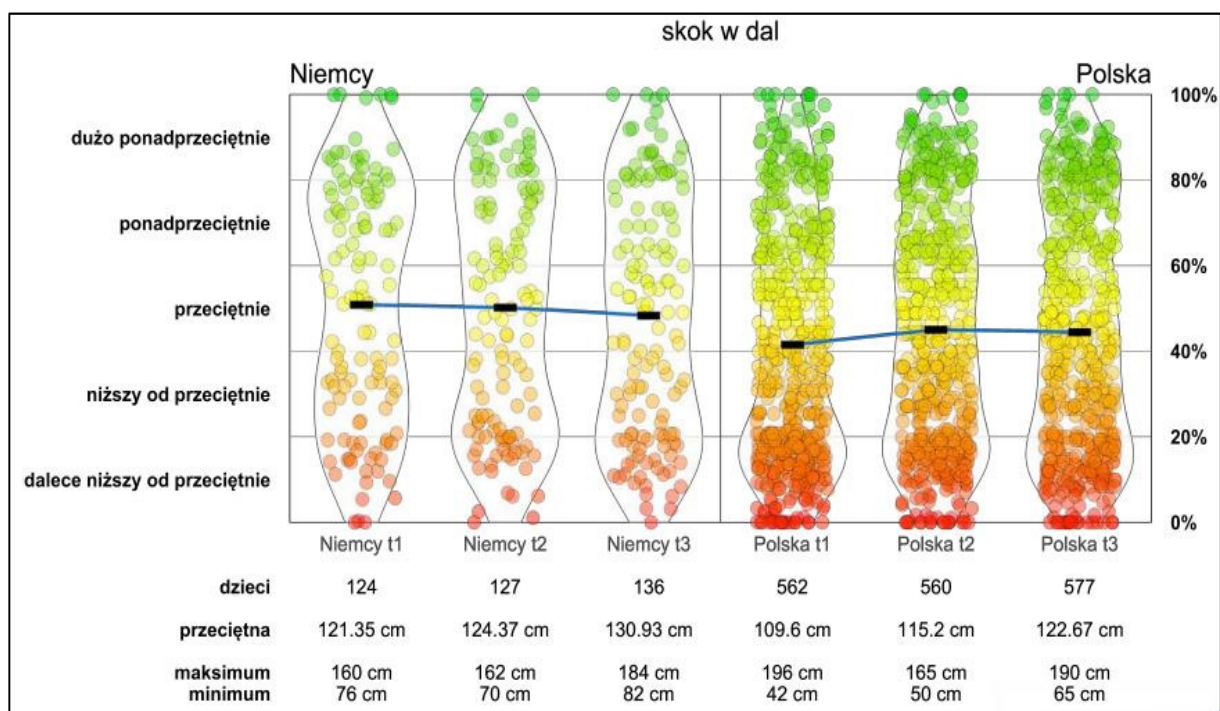

Rys. 15: Wyniki przekroju poprzecznego w rzucie piłką lekarską we wszystkich trzech edycjach testów (t1, t2, t3) w porównaniu krajów.

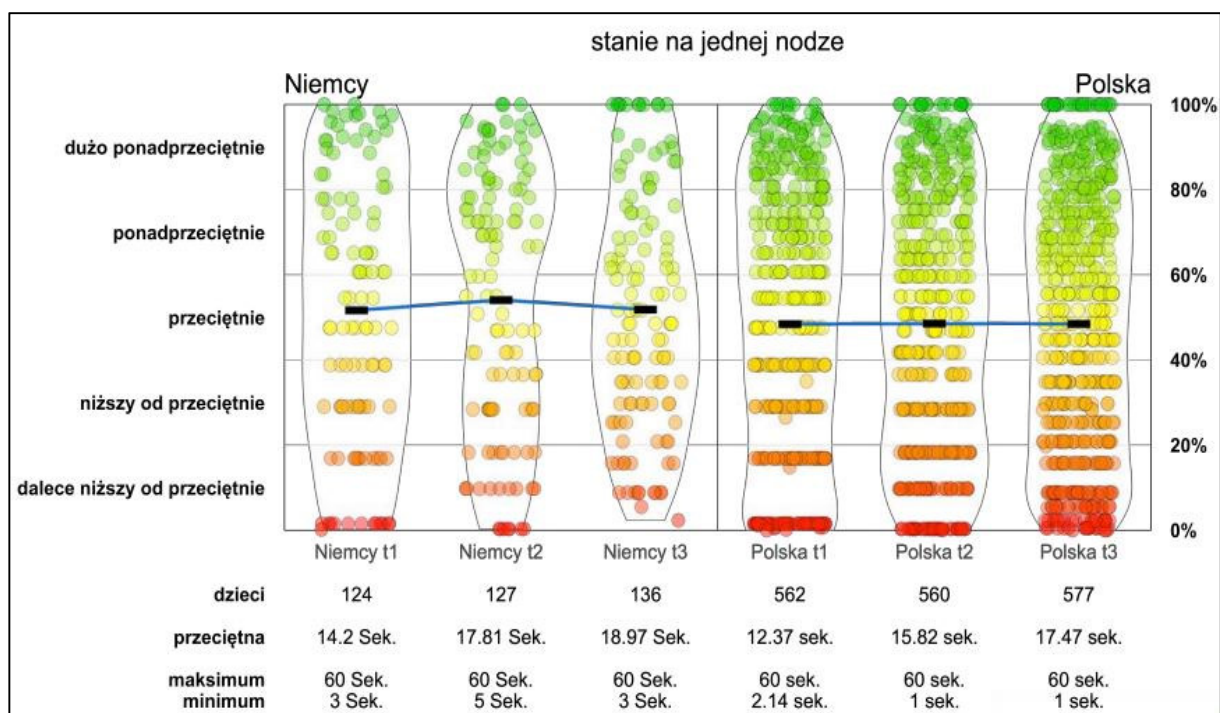
Uczniowie niemieccy i polscy osiągnęli prawie ten sam poziom sprawności w trzeciej edycji testów w części „skok w dal” (patrz rys. 16). Wyniki dzieci niemieckich uległy stagnacji na przestrzeni trzech przekrojów. U polskich uczniów odnotowano w uśrednieniu poprawę w czasie od pierwszej do drugiej edycji testów. Natomiast między drugim a trzecim badaniem przekrojowym wyniki uległy stagnacji również wśród polskich uczniów.

Również w części „stanie na jednej nodze” (patrz rys.17) nie ma prawie żadnych różnic pomiędzy krajami. W obu populacjach wyniki we wszystkich trzech edycjach testów znajdowały się w przedziale wyników przeciętnych. Wśród uczniów niemieckich nieznaczna poprawa była widoczna w drugim badaniu przekrojowym t2, ale nie utrzymała się ona w trzecim badaniu przekrojowym t3.

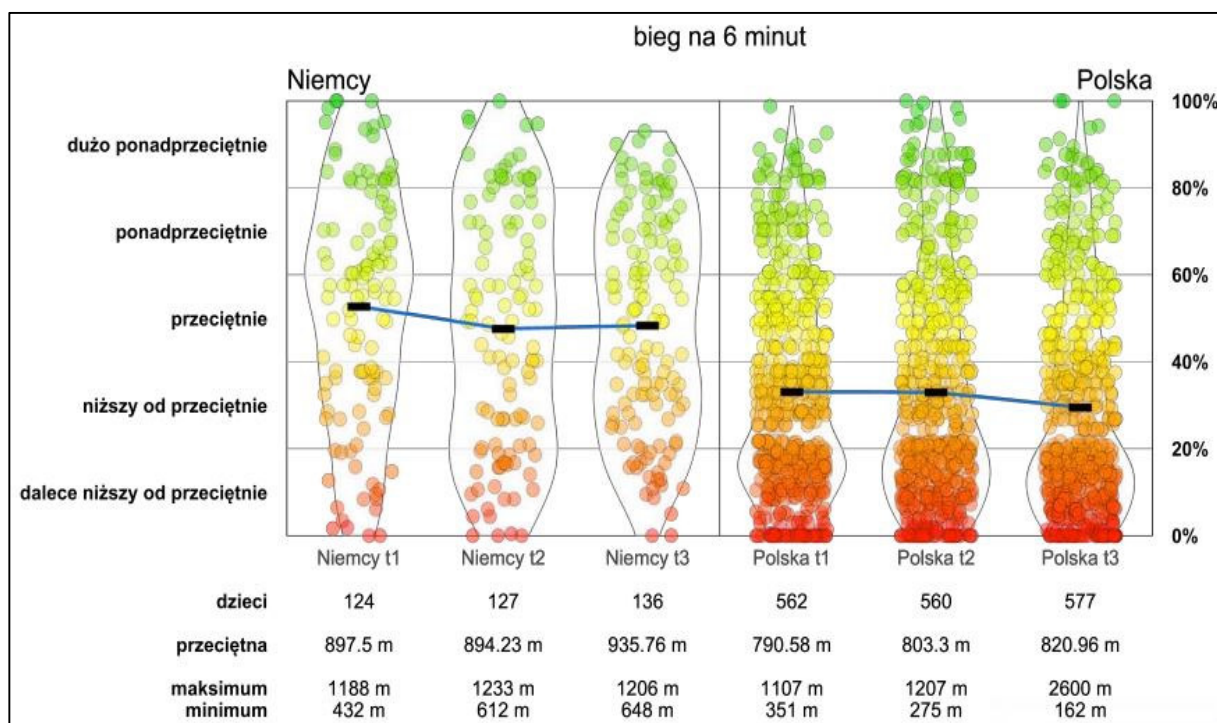

Rys. 16: Wyniki przekroju poprzecznego w skoku w dal we wszystkich trzech edycjach testów (t1, t2, t3) w porównaniu krajów.

Rys. 17: Wyniki przekroju poprzecznego w staniu na jednej nodze we wszystkich trzech edycjach testów (t1, t2, t3) w porównaniu krajów.

Wyniki w części „bieg na 6 minut” (patrz rys. 18) wskazują na wyraźne deficyty w polskiej próbie. Większość uczniów wykazała we wszystkich trzech badaniach przekrojowych wyniki poniżej przeciętnej lub dużo poniżej przeciętnej. Pomiędzy drugim a trzecim badaniem nastąpił spadek wyników. Wyniki niemieckich uczniów średnio uległy pogorszeniu między pierwszą a drugą edycją testów i nie zmieniły się w trzecim badaniu. Ogólnie rzecz biorąc, wyniki uczniów niemieckich mieściły się w obszarze wyników przeciętnych we wszystkich trzech badaniach przekrojowych. Dzieci z Niemiec osiągnęły tym samym znacznie lepsze wyniki w wytrzymałości aerobowej niż dzieci z Polski

Rys. 18: Wyniki przekroju poprzecznego w biegu na 6 minut we wszystkich trzech edycjach testów (t1, t2, t3) w porównaniu krajów.

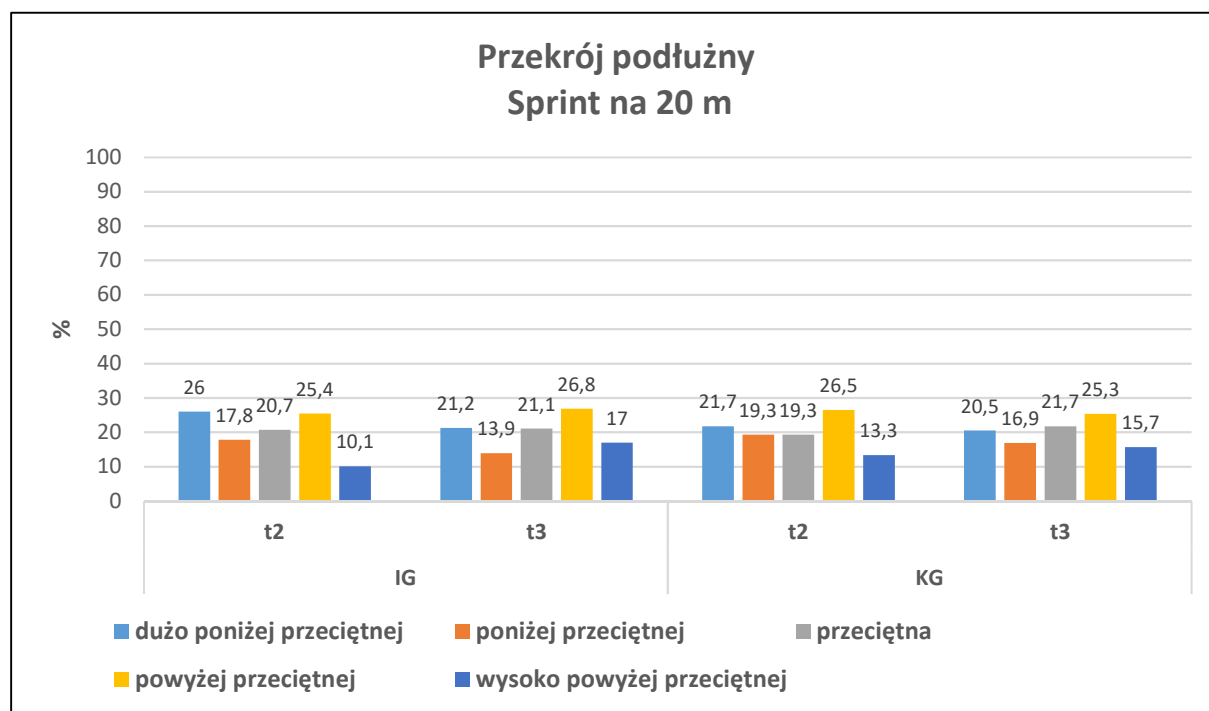
5.2.2 Analiza przekroju podłużnego – porównanie grupy objętej interwencjami i grupy kontrolnej

Poniżej przedstawiono wyniki przekroju podłużnego między drugą (t2) a trzecią (t3) edycją testów. W analizie uwzględniono tylko uczniów, którzy wzięli udział w obu testach. W tej części zostały przedstawione wyniki całej próby, podział na kraje nie został dokonany z powodu zbyt dużej liczby danych. Procentowy podział wyników wszystkich pięciu części testu odpowiada pięciu poziomom sprawności: „wysoko powyżej przeciętnej”, „powyżej przeciętnej”, „przeciętnej”, „poniżej przeciętnej” i „dużo poniżej przeciętnej”. W centrum analizy znalazły się z jednej strony zmiany od czasu t2 do t3, a z drugiej strony porównanie grupy objętej interwencjami (IG) z grupą kontrolną. We wszystkich analizach należy uwzględnić, że grupa kontrolna ma znacznie mniejszą liczbę uczniów niż grupa interwencyjna, a zatem zmiany w tej grupie są dużo bardziej widoczne.

W części „sprint na 20m” podział wyników od czasu t2 do t3 zmienił się zarówno w grupie kontrolnej, jak i w tej objętej interwencjami (patrz rys. 19). W czasie od drugiego do trzeciego badania w obu grupach spadł odsetek wyników w kategorii „dużo poniżej przeciętnej”. W grupie objętej

interwencjami w czasie t2 ok. jedna czwarta (26%) wyników znajdowała się w obszarze „dużo poniżej przeciętnej”, w czasie t3 była to już tylko nieco ponad jedna piąta (21,7%) uczniów.

W tym samym czasie w grupie objętej interwencjami wzrósł również odsetek wyników w kategorii „wysoko powyżej przeciętnej” z 10,1% w t2 do 17% w t3. Obie tendencje są nieco mniej wyraźne w wynikach grupy kontrolnej: tutaj spadł odsetek wyników „dużo poniżej przeciętnej” z 21,7% w t2 do 20,5% w t3, a odsetek wyników „wysoko powyżej przeciętnej” wzrósł z 13,3% w t2 do 15,7% w t3.

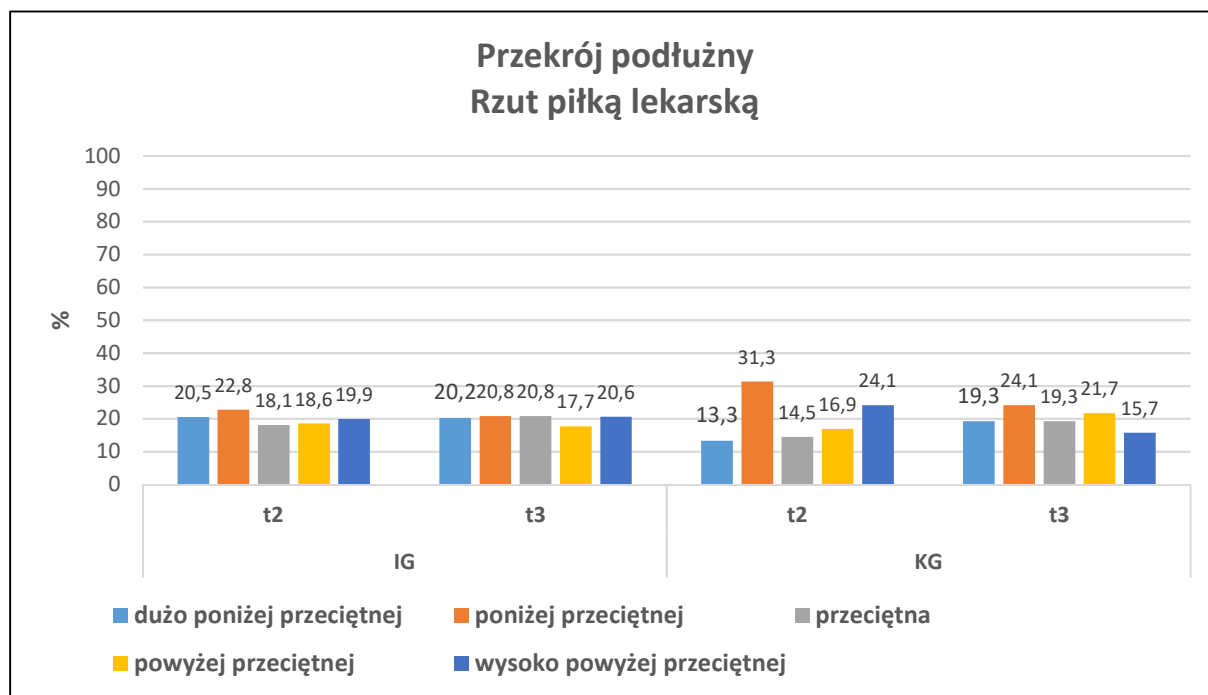
Rys. 19: Wyniki przekroju podłużnego od drugiej (t2) do trzeciej (t3) edycji testów w części „sprint na 20m”, w podziale na pięć poziomów wyników. Przedstawiono porównanie grupy objętej interwencjami (IG) i grupy kontrolnej (KG).

W części „rzut piłką lekarską” (patrz rys. 20) w grupie objętej interwencjami w obu edycjach testów osiągnięto niemal identyczne wyniki. Odnotowano bardzo niewielkie zmiany w przedziałach procentowych. Należy zauważyć, że w grupie kontrolnej odsetek wyników w kategorii „poniżej przeciętnej” spadł z 31,3 % w t2 na 24,1 % w t3, przy czym jednocześnie wzrósł odsetek wyników w kategorii „dużo poniżej przeciętnej” z 13,3 % w t2 na 19,3 % w t3. Ponadto w trzeciej edycji testów zmniejszyła się liczba wyników „wysoko powyżej przeciętnej” (z 24,1 % w t2 na 15,7 % w t3), co spowodowało, że powstało większe pole z wynikami średnimi w t3. Ogólnie rzecz biorąc w grupie kontrolnej w t3 odnotowano pogorszenie wyników.

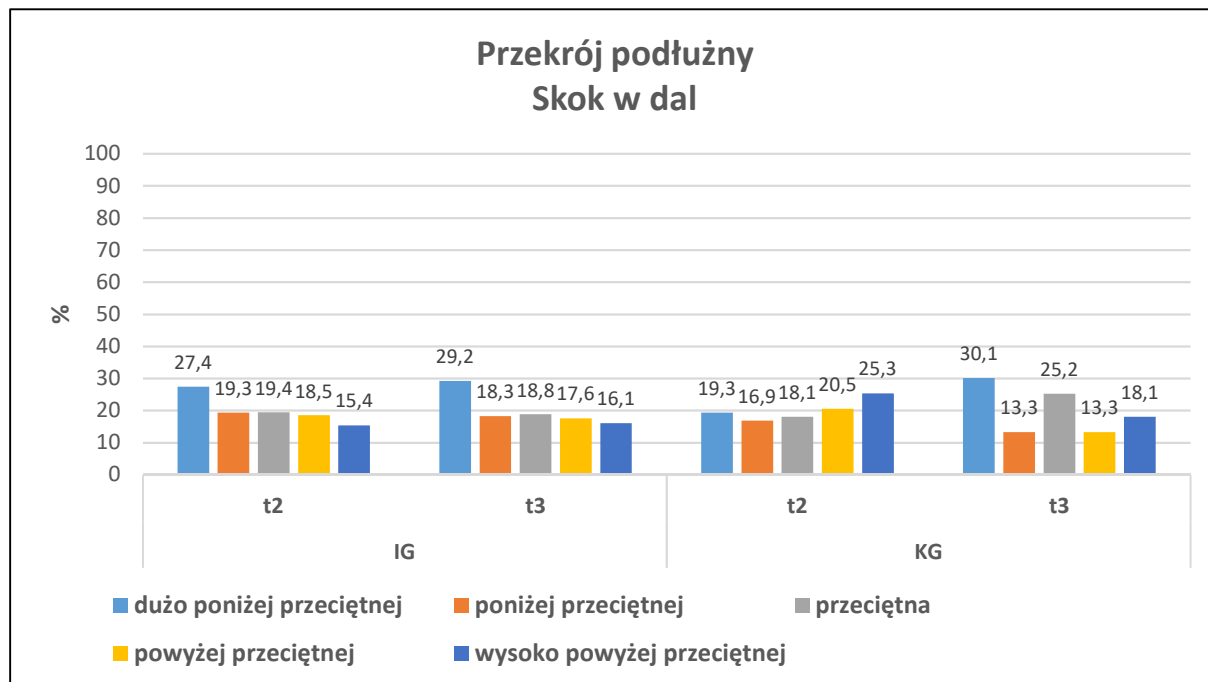
W części „skok w dal” najwyższy odsetek wyników grupy objętej interwencjami w czasie obu testów znajdował się w obszarze wyników „dużo poniżej przeciętnej” (patrz rys. 21). W tej kategorii nastąpił nieznaczny wzrost z wartością 27,4 % w czasie t2 i 29,2 % w czasie t3. Na pozostałych poziomach wyniki są niemal równo podzielone. W grupie kontrolnej w czasie drugiej edycji testów wyniki w obszarze (dużo) poniżej przeciętnej z 36,2% były początkowo niższe od wyników grupy interwencyjnej (w grupie objętej interwencjami wyniki w przedziale „dużo poniżej przeciętnej” i „poniżej przeciętnej” stanowiły w t2 46,7% wszystkich wyników). W trzecim badaniu nastąpiło wyraźne pogorszenie wyników w grupie kontrolnej, tak że odsetek wyników w przedziale „dużo poniżej przeciętnej” i

„poniżej przeciętnej“ z wartością 43,4% zbliżył się do wyniku grupy objętej interwencjami z wartością 47,5 %. Zgodnie z tymi wynikami niemal co drugie dziecko w trzeciej edycji testu wykazywało poważne deficyty w sile eksplozywnej kończyn górnych. W grupie kontrolnej w czasie t3 dodatkowo zmalał odsetek wyników wysoko powyżej przeciętnej z 25,3% w t2 do 18,1%.

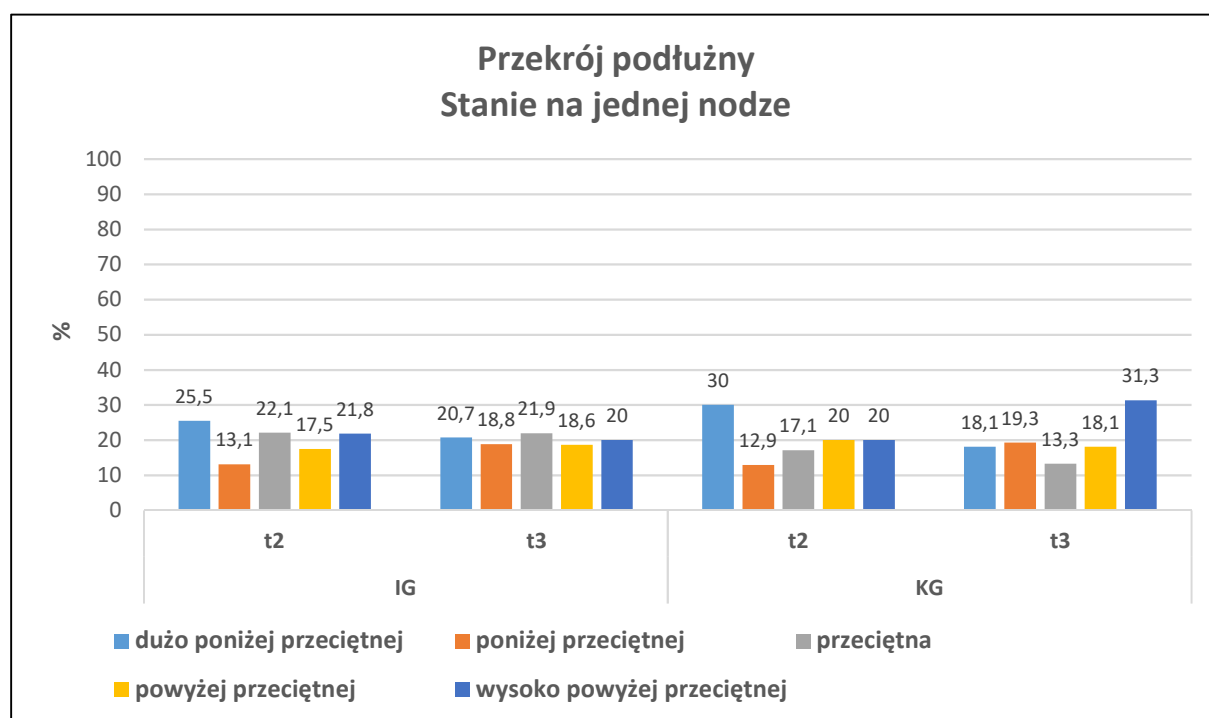

Rys. 20: Wyniki przekroju podłużnego od drugiej (t2) do trzeciej (t3) edycji testów w części „rzut piłką lekarską”, w podziale na pięć poziomów wyników. Przedstawiono porównanie grupy objętej interwencjami (IG) i grupy kontrolnej (KG).

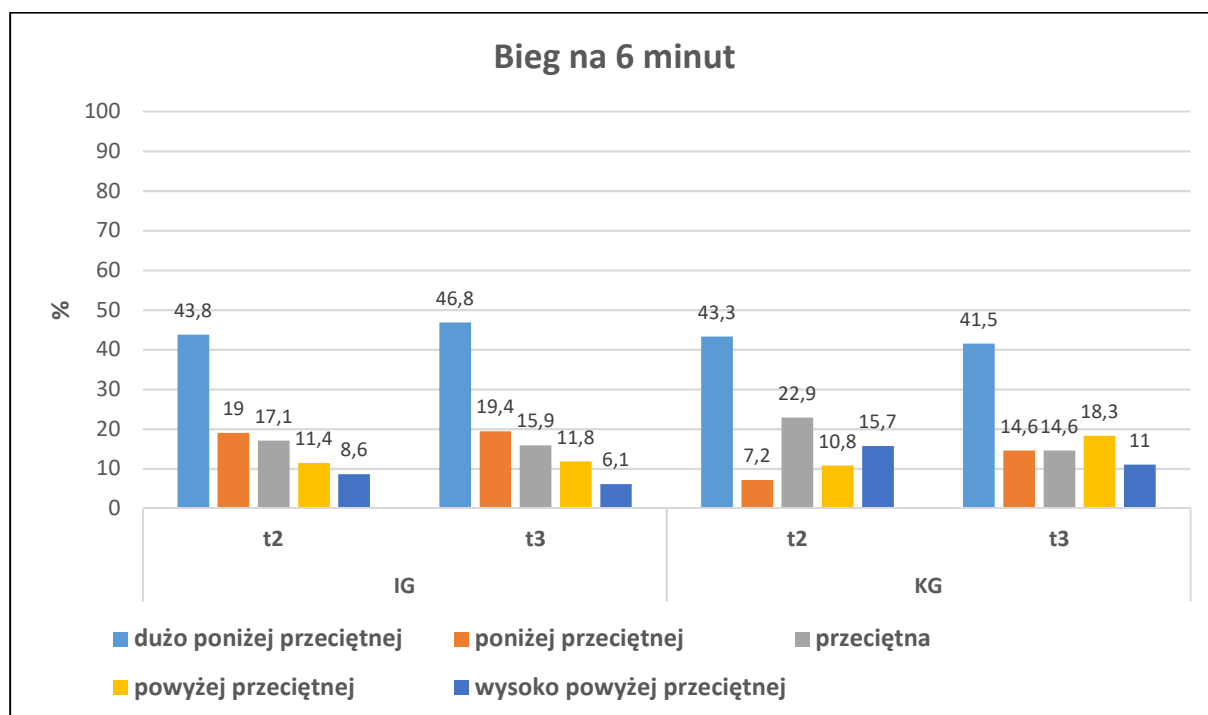
Rys. 21: Wyniki przekroju podłużnego od drugiej (t2) do trzeciej (t3) edycji testów w części „skok w dal”, w podziale na pięć poziomów wyników. Przedstawiono porównanie grupy objętej interwencjami (IG) i grupy kontrolnej (KG).

Wyniki w części „**stanie na jednej nodze**” (patrz rys. 22) wykazują w grupie objętej interwencjami podobne wartości w każdym obszarze w czasie trzeciej edycji testów. W każdej kategorii znajduje się około 20% wyników. Lekką poprawę odnotowano w obszarze wyników „dużo poniżej przeciętnej” z wartościami 25,5 % w t2 i 20,7 % w t3. Natomiast w grupie kontrolnej zauważalna jest wyraźna poprawa od czasu drugiej do trzeciej edycji testów: wyniki w obszarze „wysoko powyżej przeciętnej” wzrosły z 20 % w t2 do 31,3 % w t3. Tym samym niemal co drugie dziecko (49,4 %) z grupy kontrolnej osiągnęło wynik (wysoko) powyżej przeciętnej w zakresie zdolności koordynacji. Jednocześnie w grupie kontrolnej odnotowano w czasie t3 znaczny spadek wyników „dużo poniżej przeciętnej” z 30 % w t2 do 18,1 % w t3. Podsumowując uczniowie z grupy kontrolnej osiągnęli w trzeciej edycji testów lepsze wyniki w stanie na jedne nodze.

Rys. 22: Wyniki przekroju podłużnego od drugiej (t2) do trzeciej (t3) edycji testów w części „**stanie na jednej nodze**”, w podziale na pięć poziomów wyników. Przedstawiono porównanie grupy objętej interwencjami (IG) i grupy kontrolnej (KG).

Uczniowie obu grup najłatwiej poradzili sobie z częścią „**bieg na 6 minut**” (patrz rys. 23): odsetek wyników dużo poniżej przeciętnej w czasie obu testów wynosił ponad 40 %. W grupie objętej interwencjami odnotowano nawet lekki wzrost z 43,8 % w t2 do 46,8 % w t3. Jeżeli dodać do tego wyniki poniżej przeciętnej, to w t3 dwie trzecie (66,2%) uczniów wykazuje wyraźne deficyty w zakresie wytrzymałości aerobowej. Z perspektywy profilaktyki zdrowotnej jest to obszar wymagający zaleceń i specjalnych działań. Również w innych kategoriach brak poprawy. W grupie objętej interwencjami nie odnotowano prawie żadnych zmian, w grupie kontrolnej powiększyło się pole średnich wyników, przy czym zmniejszył się odsetek wyników wysoko powyżej przeciętnej.

Rys. 23: Wyniki przekroju podłużnego od drugiej (t2) do trzeciej (t3) edycji testów w części „bieg na 6 minut”, w podziale na pięć poziomów wyników. Przedstawiono porównanie grupy objętej interwencjami (IG) i grupy kontrolnej (KG).

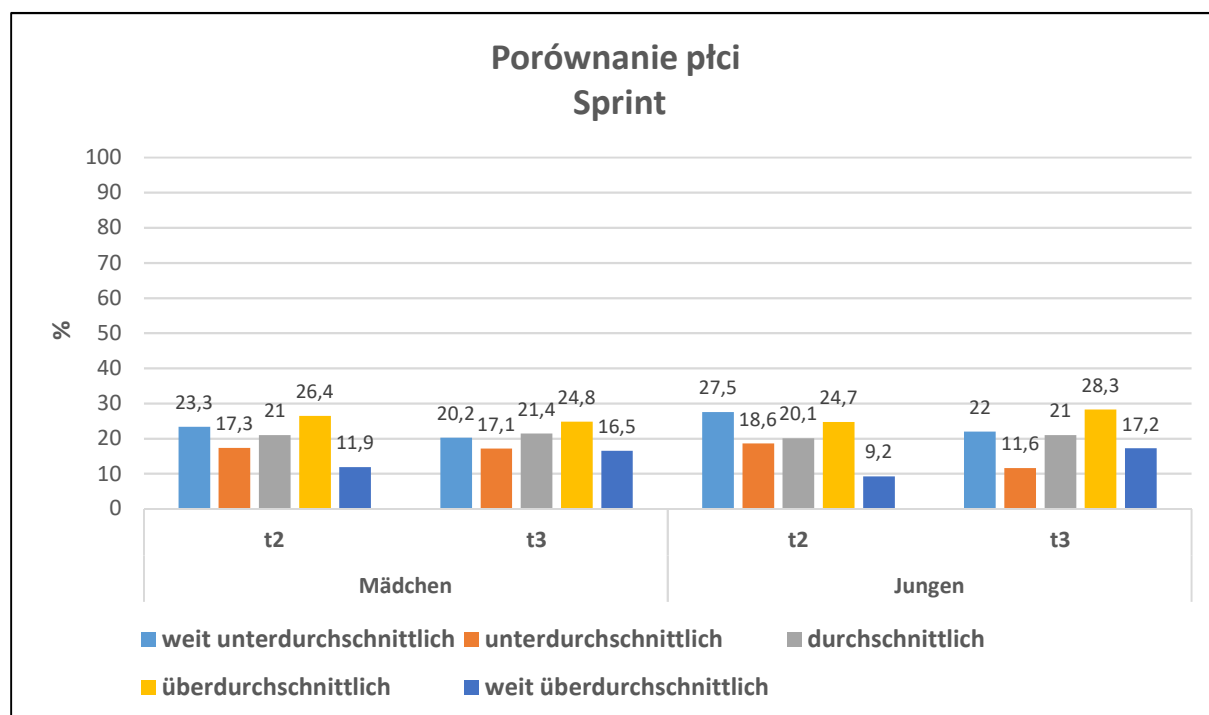
5.2.3 Analiza przekroju podłużnego – porównanie płci

Poniżej również przedstawiono wyniki przekroju podłużnego w czasie od drugiej (t2) do trzeciej (t3) edycji testów. Ponownie uwzględniono jedynie wyniki uczniów, którzy wzięli udział w obu badaniach. I także tutaj nie dokonano podziału na kraje, a wyniki polskiej i niemieckiej próby zostały zsumowane do populacji całkowitej. Procentowy podział wyników wszystkich pięciu części testu także tutaj odpowiada pięciu poziomom sprawności: „wysoko powyżej przeciętnej”, „powyżej przeciętnej”, „przeciętna”, „poniżej przeciętnej” i „wysoko poniżej przeciętnej”. Zróżnicowanie ze względu na płeć (dziewczęta/chłopcy) jest tutaj najważniejszym punktem, przy czym prezentowane będą zmiany, które nastąpiły od t2 do t3. Przy analizie wyników należy uwzględnić fakt, że poziom sprawności został obliczony zgodnie z grupami referencyjnymi właściwymi dla wieku i płci (Bös i in, 2009).

Jak wspomniano w rozdziale 4.2. odsetek dziewczynek i chłopców w obu krajach jest niemal równomiernie rozłożony. Niemiecką próbę (patrz rys. 4) stanowi 48,6 % dziewcząt i 51,4 % chłopców. W polskiej próbie (patrz rys.5) nieznacznie przeważają chłopcy z wartością 53,4 %.

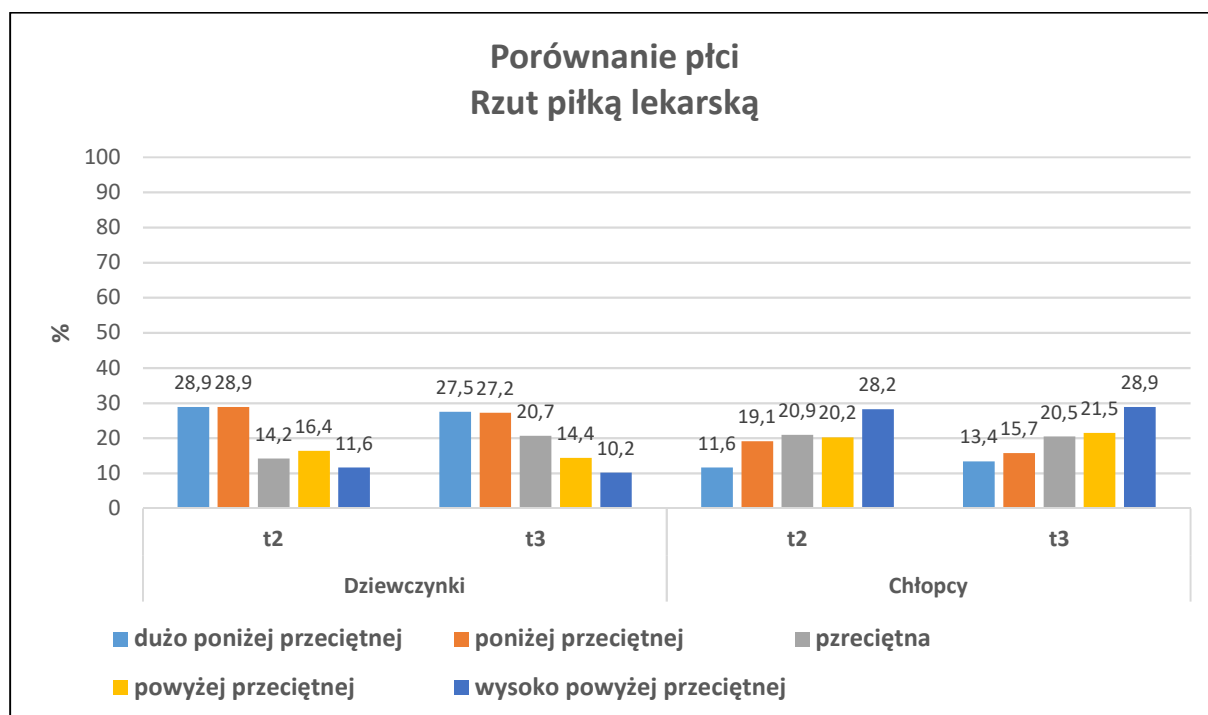
W części „sprint na 20 m” (patrz rys. 24) wyniki przekroju podłużnego dziewczynek wypadły nieco gorzej od chłopców, ponieważ w przypadku chłopców w trzeciej edycji testów nastąpiła duża poprawa wyników. W drugim badaniu jeszcze 46,1 % uczestników płci męskiej wymagało wsparcia (poziom 1 i 2) w sprincie, natomiast w trzecim teście odsetek wyników (dużo) poniżej przeciętnej spadł do jednej trzeciej (33,6 %). W tym samym czasie odsetek wyników wysoko powyżej przeciętnej podwoił się u chłopców z 9,2 % w t2 na 17,2 % w t3. Również u dziewcząt, mimo że w mniejszym wymiarze, można zauważyć lekką poprawę z t2 do t3: odsetek wyników dużo poniżej przeciętnej spadł z 23,3 % w t2 na 20,2 % w t3 a odsetek wyników wysoko powyżej przeciętnej wzrósł z 11,9 % w t2 do 16,5 % w t3.

Podsumowując - w drugim badaniu uczestniczki osiągnęły lepsze wyniki od uczestników, a w trzecim badaniu wyniki chłopców przewyższają nieznacznie wyniki dziewcząt.

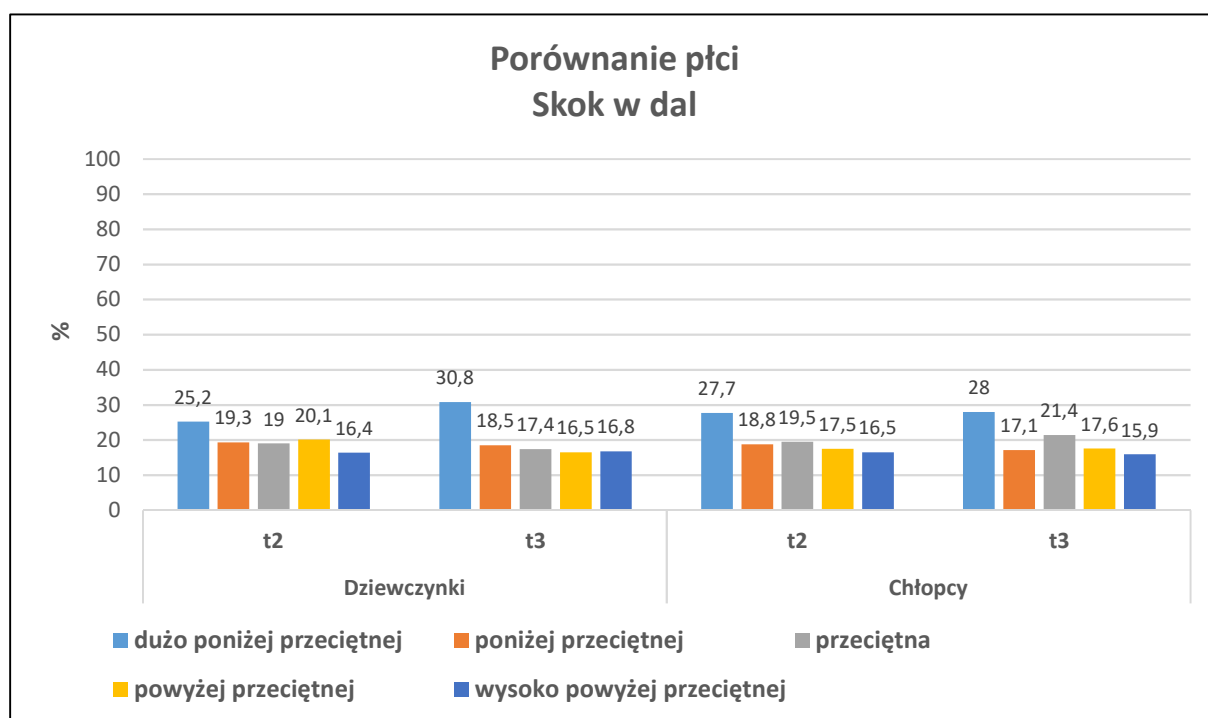

Rys. 24: Wyniki przekroju podłużnego od drugiej (t2) do trzeciej (t3) edycji testów w części „sprint na 20m”, w podziale na pięć poziomów wyników. Porównanie dziewcząt i chłopców.

Wyniki w części „rzut piłką lekarską” wskazują na wyraźne różnice między chłopcami i dziewczynkami w obu edycjach testów (patrz rys. 25). W drugim i trzecim badaniu więcej niż 50% dziewcząt osiągnęło wynik (dużo) poniżej przeciętnej (57,8 % w t2; 54,7 % w t3) i tym samym siła eksplozywna kończyn górnych jest wyraźnie obszarem wymagającym wsparcia. W przypadku chłopców w obu badaniach wyniki były bardzo pozytywne: co drugi uczeń osiągnął wynik (wysoko) powyżej przeciętnej (46,1 % w t2; 50,4 % w t3). W żadnej grupie nie odnotowano znacznych zmian między drugą a trzecią edycją testów. Chłopcy osiągnęli generalnie znacznie lepsze wyniki w rzucie piłką lekarską niż dziewczynki.

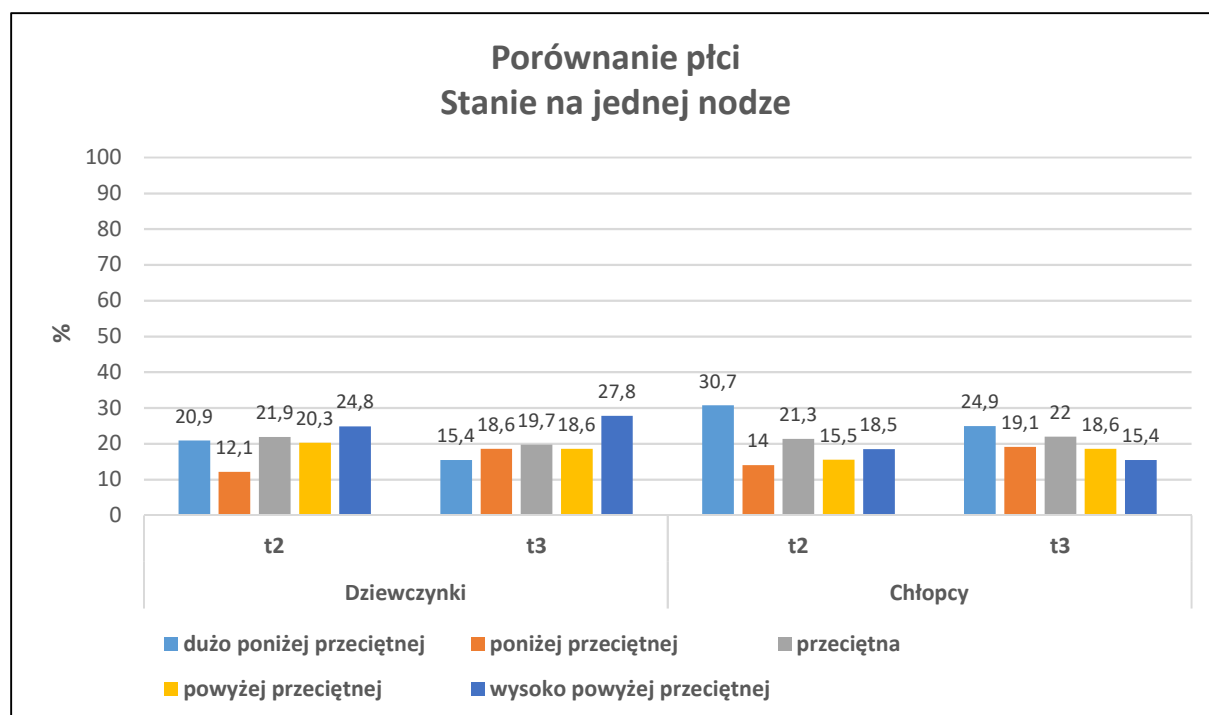
Rys. 25: Wyniki przekroju podłużnego od drugiej (t2) do trzeciej (t3) edycji testów w części „rzut piłką lekarską”, w podziale na pięć poziomów wyników. Porównanie dziewcząt i chłopców..

Rys. 26: Wyniki przekroju podłużnego od drugiej (t2) do trzeciej (t3) edycji testów w części „skok w dal”, w podziale na pięć poziomów wyników. Porównanie dziewcząt i chłopców.

W części „skok w dal” (patrz rys. 26) wyniki rozkładają się w przybliżeniu po równo 20% w obu edycjach testów. Wyjątek stanowi kategoria „dużo poniżej przeciętnej”. Należy zauważyć, że tutaj w obu badaniach najwięcej wyników (około 30 %) zarówno wśród chłopców jak i dziewczynek znajduje się w tym obszarze. U dziewczynek ten odsetek wzrósł nawet z 25,2 % w t2 do 30,8 % w t3. Jeżeli dodać do tego wyniki poniżej przeciętnej, to niemal co drugie dziecko wymaga wsparcia w obszarze siły kończyn dolnych. Nie odnotowano różnic ze względu na płeć w części „skok w dal”. Obie grupy znajdują się, zgodnie z wartościami referencyjnymi odpowiednimi dla danej płci, na prawie identycznym poziomie.

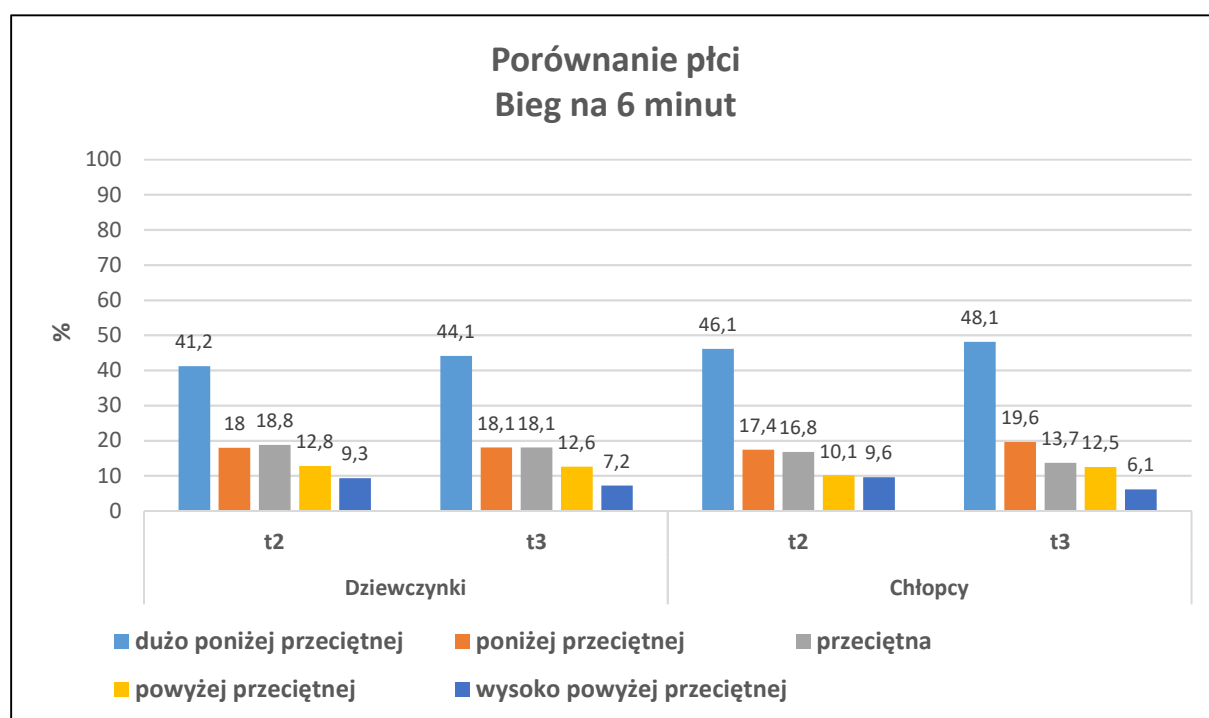
Wyniki części „rzut piłką lekarską” (patrz rys. 27) wskazują na wyraźną przewagę dziewczynek nad chłopcami w zakresie zdolności koordynacji z zamkniętymi oczami. Prawie co druga (45 % do 47 %) uczestniczka osiągnęła wynik (wysoko) powyżej przeciętnej a tylko jedna trzecia (33 % do 34 %) dziewczynek (dużo) poniżej przeciętnej. W przekroju podłużnym odnotowano poprawę wyników dziewczynek między drugą a trzecią edycją testów. Oba trendy były widoczne zarówno w pierwszej jak i drugiej edycji testów. Wyniki chłopców kształtują się dokładnie odwrotnie niż u dziewczynek: u 45% uczestników 45 % w czasie obu badań odnotowano obszar deficytowy w zakresie zdolności koordynacji, a jedynie jedna trzecia (34 %) chłopców osiągnęła wynik (wysoko) powyżej przeciętnej. W przeciwieństwie do dziewczynek u chłopców nie nastąpiła poprawa wyników między t2 a t3.

Rys. 27: Wyniki przekroju podłużnego od drugiej (t2) do trzeciej (t3) edycji testów w części „stanie na jednej nodze”, w podziale na pięć poziomów wyników. Porównanie dziewcząt i chłopców.

Już z porównania wyników przekroju podłużnego w grupie objętej interwencjami i grupie kontrolnej (rozdział 5.2.2) wynikało, że „bieg na 6 minut” stanowił w czasie obu badań obszar wymagający największego wsparcia (patrz rys.28). Ta sama sytuacja ma miejsce w przypadku porównania płci. Zarówno w grupie dziewczynek jak i u chłopców wyniki ok. 60% uczestników znajdowały się w obszarze (dużo) poniżej przeciętnej. Wyniki ulegały pogorszeniu między t2 a t3, tak że w trzecim badaniu blisko dwie trzecie (♀ 63,5 %; ♂ 67,7 %) uczniów wymagało wsparcia w zakresie wytrzymałości aerobowej. Ogólnie rzecz biorąc chłopcy, w odniesieniu do grupy referencyjnej, uzyskali gorsze wyniki od dziewczynek.

Rys. 28: Wyniki przekroju podłużnego od drugiej (t2) do trzeciej (t3) edycji testów w części „bieg na 6 minut”, w podziale na pięć poziomów wyników. Porównanie dziewcząt i chłopców.

5.3 Obszar wymagający wsparcia

Poniżej przedstawiono, jak kształtuje się obszar wymagający wsparcia w poszczególnych grupach. Uczeń wymaga wsparcia, jeżeli jego wyniki w danej części testu znajdują się w obszarze „poniżej przeciętnej” (poziom 2) lub „dużo poniżej przeciętnej” (poziom 1). Analizy wszystkich pięciu elementów testu pozwalają oszacować indywidualne zapotrzebowanie uczniów na wsparcie. Można w ten sposób zbadać, jaki procent uczniów nie potrzebuje wsparcia w żadnej części testu, a ilu uczniów wymaga wsparcia we wszystkich pięciu częściach.

Wyniki są zróżnicowane w zależności od przynależności do grupy (rozdział 5. 3. 1), płci (rozdział 5. 3. 2), a także w porównaniu krajów (rozdział 5. 3. 3).

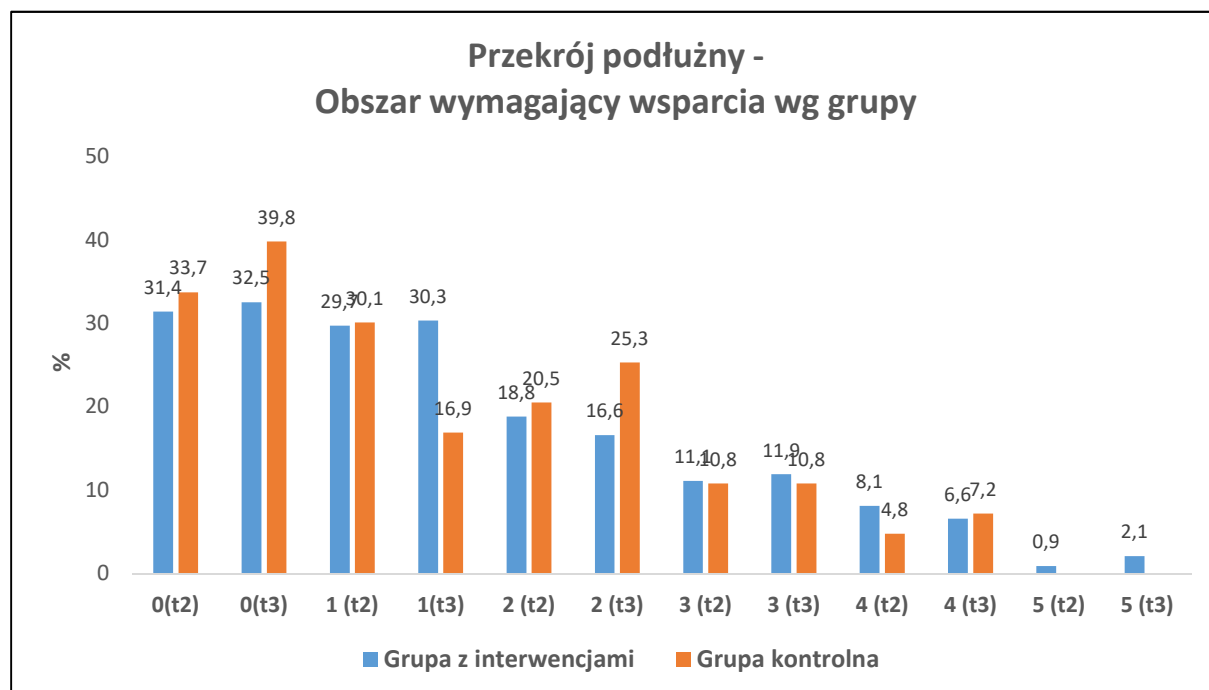
5.3.1 Analiza przekroju podłużnego – Porównanie grupy kontrolnej i grupy interwencyjnej

Analizując obszary wymagające wsparcia, można stwierdzić, że większość uczniów nie wymagała indywidualnego wsparcia w żadnej (największa grupa) lub w jednej (druga najliczniejsza grupa) części testu (patrz rys. 29). Potrzebę wsparcia we wszystkich pięciu podstawowych umiejętnościach motorycznych wykazano tylko u bardzo małej części uczniów w grupie objętej interwencjami (0,9% w t2, 2,1% w t3). Żaden uczeń grupy kontrolnej nie potrzebował wsparcia w czasie t2 lub t3 we wszystkich pięciu elementach testu.

Porównanie grup interwencyjnych i kontrolnych wyraźnie pokazuje, że odsetek uczniów nie wymagających wsparcia w drugim i trzecim badaniu był wyższy w grupie kontrolnej (33,7% w t2; 39,8% w t3) niż w grupie objętej interwencjami (31,4 % w t2; 32,5 % w t3). Należy podkreślić, że między drugim a trzecim badaniem odsetek uczniów nie wymagających wsparcia nawet wzrósł. Wyniki pokazują, że prawie co trzecie dziecko nie wymagało indywidualnego wsparcia.

W grupie kontrolnej w drugiej najliczniejszej grupie „uczniowie wymagający wsparcia w jednej części testu” nastąpił spadek o połowę z 30,1 % w t2 na 16,9 % w t3. W tym samym czasie w grupie kontrolnej wzrósł odsetek uczniów „z obszarem wymagającym wsparcia w dwóch częściach testu” z 20,5 % w t2 na 25,3 % w t3 oraz uczniów „wymagających wsparcia w czterech częściach testu” z 4,8 % w t2 na 7,2 % w t3. Można to interpretować jako niewielki wzrost zapotrzebowania na wsparcie w grupie kontrolnej.

W grupie objętej interwencjami nie odnotowano znaczących zmian w obszarze wymagającym wsparcia między t2 a t3. Między drugim a trzecim badaniem poza niewielkim wzrostem w grupie uczniów „wymagających wsparcia we wszystkich pięciu częściach testu”, w kategorii „obszar wymagający wsparcia w dwóch, trzech lub czterech częściach testu” odnotowano w przybliżeniu takie same lub nieznacznie malejące wartości.

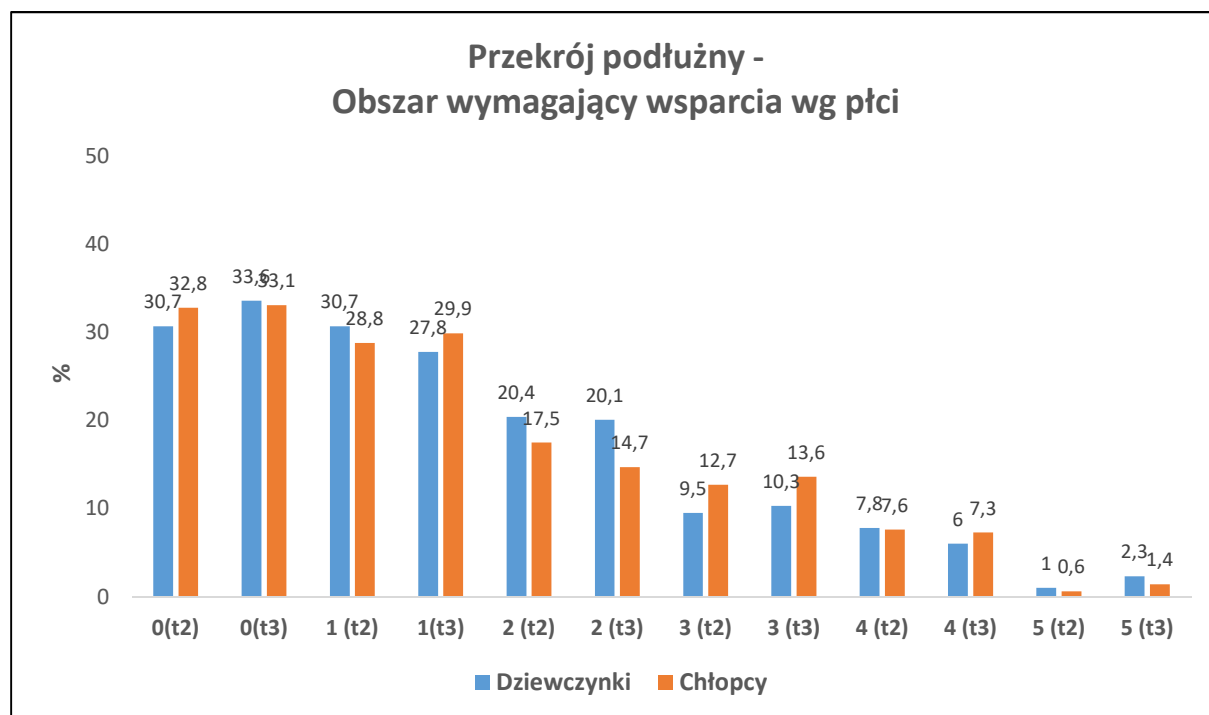

Rys. 29: Analiza przekroju podłużnego – liczba części testu wymagających wsparcia w drugim (t2) i trzecim (t3) badaniu, w podziale na grupę objętą interwencjami (IG) i grupę kontrolną (KG).

5.3.2 Analiza przekroju podłużnego – porównanie płci

Również zestawienie wyników dziewczynek i chłopców w drugim i trzecim badaniu pokazuje największe wskaźniki w grupach „brak obszaru wymagającego wsparcia” i „wsparcie wymagane w jednej części testu” (rys. 30). Łącznie w przypadku jednej trzeciej uczniów nie ma potrzeby indywidualnego wsparcia, a u jednej trzeciej wsparcie wymagane jest w zakresie jednego elementu testu. Pozostała trzecia część dzieli się na dalsze kategorie – wsparcie w dwóch, trzech, czterech lub wszystkich pięciu częściach testu. Procentowy podział uczniów spada wraz ze wzrostem liczby uczniów wymagających wsparcia w obu grupach. Nie odnotowano znaczących różnic między chłopcami a dziewczynkami. Niewielkie wahania (< 5%) występowały między obiema grupami między t2 a t3: czasami z większością w grupie dziewcząt (wsparcie wymagane w jednej części w t2: ♀ 30,7 %; ♂ 28,8 %), czasami z większością w grupie chłopców (wsparcie wymagane w jednej części w t3: ♀ 27,8 %; ♂ 29,9 %).

Między drugą a trzecią edycją testów nie nastąpiła żadna zmiana ilościowa w zakresie indywidualnego zapotrzebowania na wsparcie.

Rys. 30: Analiza przekroju podłużnego – liczba części testu wymagających wsparcia w drugim (t2) i trzecim (t3) badaniu, w podziale na płeć.

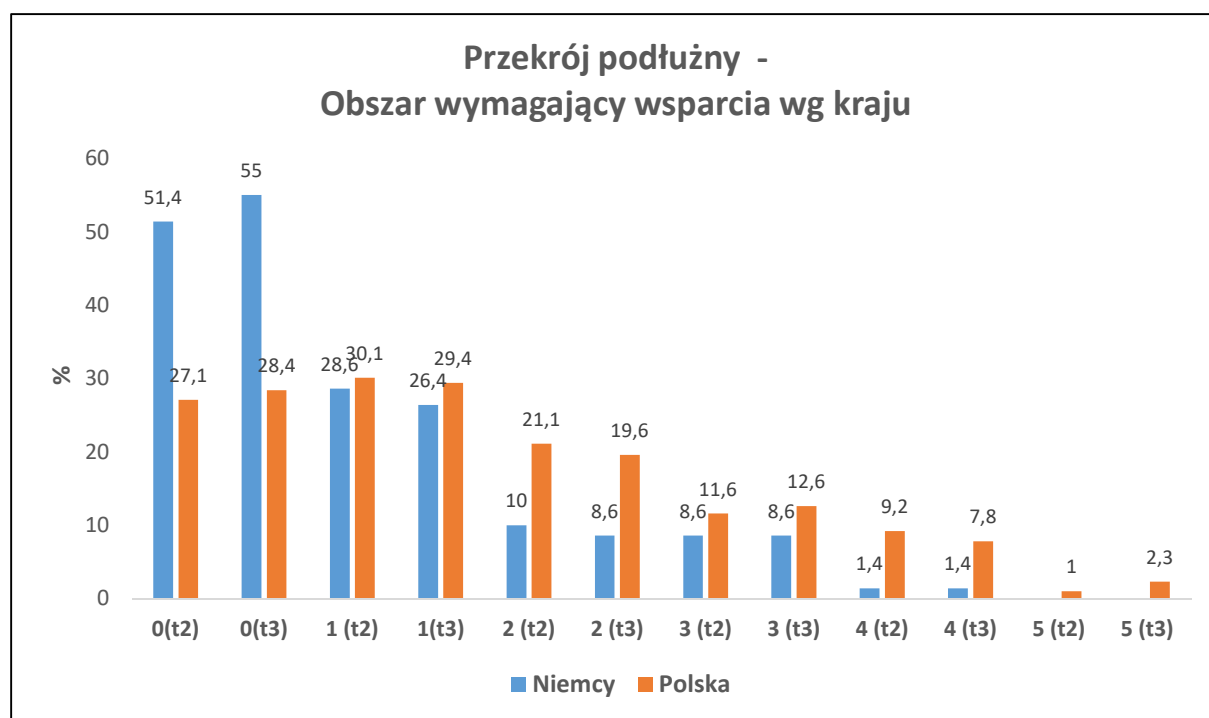
5.3.3 Analiza przekroju podłużnego -porównanie krajów

Porównanie krajów wskazuje na wyraźne różnice między Polską a Niemcami (patrz rys. 31): uczniowie z Niemiec w porównaniu z uczniami z Polski potrzebowali mniej wsparcia we wszystkich kategoriach. W grupie uczniów nie wymagających wsparcia odsetek uczniów niemieckich w obu edycjach testów (51,4 % w t2; 55 % w t3) jest dwukrotnie wyższy niż odsetek uczniów polskich (27,1 % w t2; 28,4 % w t3). W obu krajach w okresie od drugiego do trzeciego badania zwiększyły się nieznacznie liczby uczniów nie wymagających wsparcia. Największą grupę uczniów w Niemczech stanowili uczniowie nie wymagający wsparcia w żadnej części testu. Wynika z tego, że tylko co drugi uczeń z Niemiec wymagał indywidualnego wsparcia.

Silne różnice przy porównywaniu krajów widoczne były wśród uczniów wymagających dużego wsparcia. Żadne dziecko z niemieckiej próby nie wymagało wsparcia we wszystkich pięciu częściach testu, w Polsce dotyczyło to niewielkiego odsetka uczniów (1 % w t2; 2,3 % w t3). W kategorii „wymaga wsparcia w czterech częściach testu” odsetek polskich uczniów (9,2 % w t2; 7,8 % w t3) był wielokrotnie wyższy niż u dzieci z Niemiec (1,4 % w t2 i t3). W obu krajach spadła liczba uczniów wymagających wsparcia w większej liczbie obszarów.

Większość polskich uczniów zarówno w drugim jak i w trzecim badaniu potrzebowała wsparcia w jednej części testu: tutaj wyniki około 30% polskiej próby były podobne do wyników niemieckich uczniów.

W obu krajach prawie nie odnotowano różnic między t2 a t3. Wykazanie zmian w obszarze wymagającym wsparcia nie było możliwe.

Rys. 31: Analiza przekroju podłużnego – liczba części testu wymagających wsparcia w drugim (t2) i trzecim (t3) badaniu, w podziale na kraj.

6 Przykład dobrych praktyk – brandenburski projekt EMOTIKON

We wniosku „Zdrowe dzieci w zdrowych gminach” (ZDZG) brandenburski projekt EMOTIKON widnieje jako przykład dobrych praktyk, ponieważ został on długofalowo wdrożony w szkołach podstawowych. Ten interdyscyplinarny projekt jest realizowany od 2009 i do roku szkolnego 2018/2019 objął swym zasięgiem ok. 150 000 dzieci w 465 szkołach podstawowych (Kliegl i in., 2019). Projekt opiera się na udanej współpracy między Ministerstwem Edukacji, Młodzieży i Sportu (MBS) Kraju Związkowego Brandenburgii, Związku Sportowego Kraju Związkowego (LSB) i Katedry Nauk o Ruchu Uniwersytetu Poczdamskiego (wsparcie merytoryczne). **EMOTIKON** to skrót tytułu projektu „Erfassung der motorischen Leistungsfähigkeit in der Jahrgangsstufe 3 zur kontinuierlichen Evaluierung der Schulsports und einer diagnosebasierten Systematisierung der Sport- und Bewegungsförderung” („Ocena sprawności motorycznej w klasie trzeciej w celu stałej ewaluacji sportu szkolnego i opartej na diagnozie systematyzacji sportu i promocji aktywności fizycznej”); (Golle i in., 2016).

Projekt **EMOTIKON** opisuje pewne paralele do projektu „Zdrowe dzieci w zdrowych gminach”. Zdecydowana różnica polega jednak na tym, że EMOTIKON przeprowadza jedynie analizy przekroju poprzecznego uczniów klas trzecich, a „ZDZG” towarzyszy dzieciom przez trzy lata i przeprowadza zarówno analizy poprzeczne jak i podłużne.

Cele szczegółowe projektu „EMOTIKON” (Golle i in., 2016):

- 1) „Analiza i ocena stanu oraz czasowych zmian (tendencji) w zakresie motorycznej sprawności u dzieci w wieku szkolnym”
- 2) „Wypracowanie zaleceń dotyczących promowania talentów i aktywności fizycznej oraz rozszerzenie/tworzenie sieci wsparcia w szkole i klubie sportowym”
- 3) „Analiza czynników wpływających na poziom sprawności motorycznej (np. aktywność sportowa, status ekonomiczno-społeczny)”
- 4) „Transfer zdobytej wiedzy do szkół i środowiska sportowego i wypracowanie zaleceń”

Intencją obu projektów jest sformułowanie rekomendacji dotyczących promocji aktywności fizycznej w szkołach i klubach sportowych poprzez analizę poziomu sprawności ruchowej - uzupełnioną o analizę indywidualnych czynników wpływu. Chociaż ZDZG koncentruje się w mniejszym stopniu na promowaniu talentów, podobny cel staje się szczególnie wyraźny w punkcie drugim: EMOTIKON dąży również do tworzenia sieci współpracy między szkołami i klubami sportowymi.

Do czasowo-ekonomicznego badania (45 minut) sprawności motorycznej, w rozumieniu porównania z wartościami referencyjnymi, w projekcie ZDZG w dużej mierze wykorzystano zestaw narzędzi z projektu EMOTIKON. Innym powodem wyboru narzędzi testowych użytych w projekcie EMOTIKON jest fakt, że narzędzia w trzech częściach testu („skok w dal”, „sprint na 20 m” i „bieg na 6 minut”) pokrywają się z narzędziami użytymi w niemiecko-niderlandzkim projekcie „Zdrowe dzieci w zdrowych gminach” (Dreiskämper & Naul, 2014). Dzięki temu również te wyniki mogą zostać porównane. Z wyjątkiem dwóch części testu „stanie na jednej nodze” i „rzut piłką lekarską”, w których analiza opiera się na wartościach referencyjnych próby badawczej (patrz rozdział 5.2), w pozostałych elementach testu podstawę oceny stanowią międzynarodowe wartości referencyjne zawarte w „Niemieckim teście motorycznym – 6-18” (Bös i in., 2009). Podział wyników na pięć poziomów między „wysoko powyżej przeciętnej” a „dużo poniżej przeciętnej” przebiega również identycznie. Należy

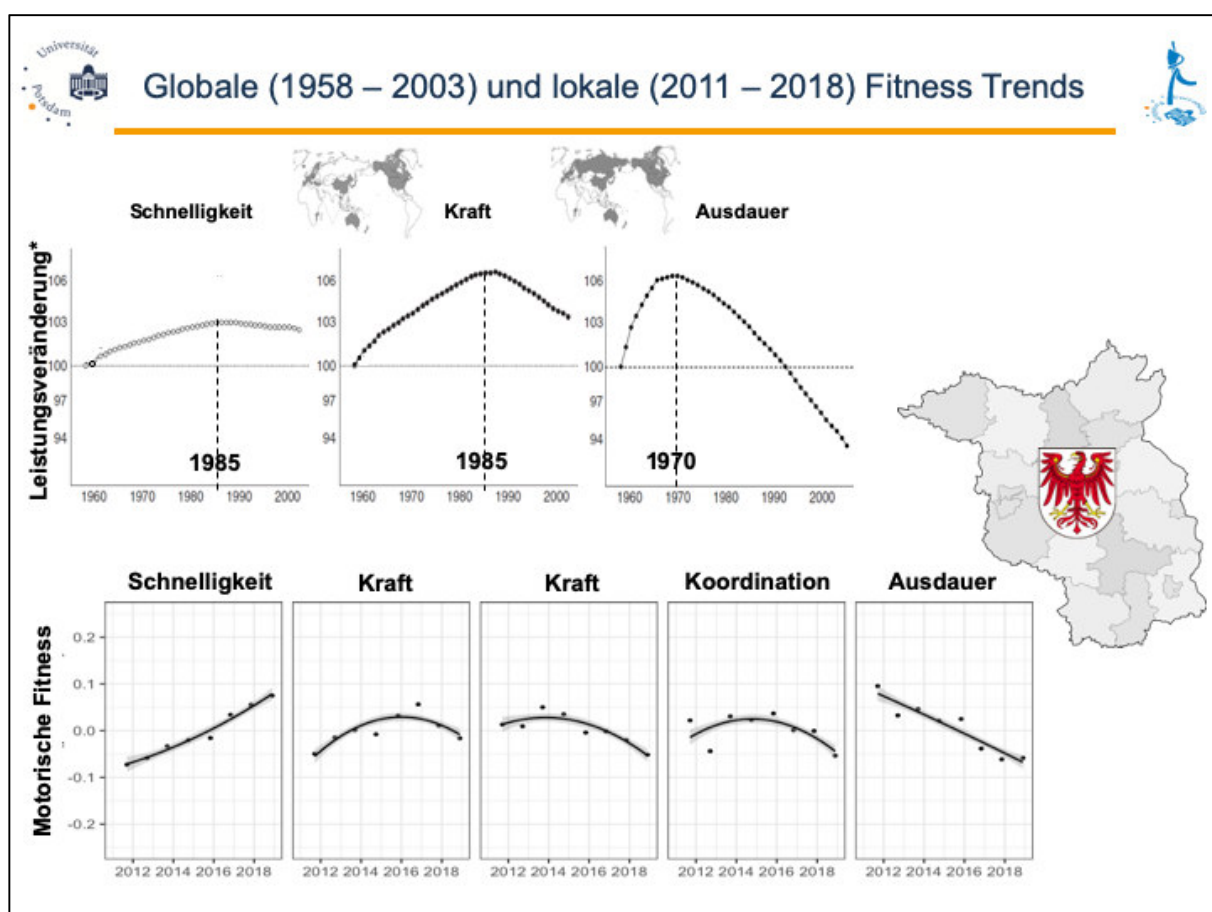

podkreślić, że obszar wymagający wsparcia jest w obu porównaniach inaczej oceniany. W projekcie EMOTIKON wyniki wszystkich części testu są sumowane, natomiast w projekcie „ZDZG” obszary wymagające wsparcia są analizowane osobno dla każdej części testu.

6.1 Porównanie wyników obu projektów

W czasie trzeciego badania testowego (t3) uczniowie w projekcie ZDZG osiągnęli przybliżony wiek (osiem do dziewięciu lat) do dzieci klas trzecich – uczestników realizowanego w całej Brandenburgii projektu EMOTIKON. Tym samym możliwa jest analiza porównawcza ich wyników. Obecnie nie ma opracowań dotyczących konkretnych danych z roku szkolnego 2018/2019, natomiast jest dostępna publikacja na temat tendencji rozwojowych w zakresie sprawności motorycznej w Brandenburgii w okresie 2011-2018 (Kliegl i in., 2019).

32

Rys. 32: Porównanie globalnych (górną linią) i lokalnych (dolną linią) trendów fitness.

Dolna linia: wyniki badania EMOTIKON. Rozwój sprawności motorycznej od 2011 do 2018 (Kliegl i in., 2019).

Legenda:

Motorische Fitness - sprawność motoryczna

Leistungsveränderung - zmiana wyników

Schnelligkeit - szybkość

Kraft - siła

Ausdauer - wytrzymałość

Koordination - koordynacja

Globale Fitness Trends – globalne trendy fitness

Lokale Fitness Trends – lokalne trendy fitness

Tendencje rozwojowe podstawowych umiejętności motorycznych w latach 2011-2018 (dolna linia na rys. 32) wskazują na **poprawę szybkości** („sprint na 20 m”) i **olbrzymi spadek wytrzymałości** („bieg na 6 minut”). W krzywych rozwoju **siły** („rzut piłką lekarską” i „skok w dal”) odnotowano **najpierw poprawę, a później spadek wyników**. Tendencje zaobserwowane w projekcie EMOTIKON w dużej mierze znajdują odzwierciedlenie w międzynarodowych analizach poświęconych zmianom w zakresie sprawności motorycznej (górna linia na rys. 32).

Na ilustracji 33 określono tendencje rozwojowe między 2011 a 2018.

W „biegu na 6 minut” w ciągu ośmiu lat nastąpił spadek wyników o 20 m: dzieci, które zostały przebadane w 2018 roku przebiegły średnio 20 m mniej niż dzieci, które brały udział w teście w 2011 roku. W porównaniu z czternastometrową różnicą (patrz rys. 33) między ośmiolatkami i dziewięciolatkami (dziewięciolatek przebiega średnio 14 metrów więcej niż ośmiolatek), można by założyć, że średni wynik z roku 2018 odpowiadał wynikowi dzieci młodszych o półtora roku w 2011 (Kliegl i in., 2019).

W „sprincie na 20 m” zaobserwowano wyraźną poprawę wyników: w roku 2018 dzieci biegały 1/20 sekundy (50 ms) szybciej niż uczniowie w roku 2011. Jeżeli te milisekundy przeliczy się przez różnicę między ośmiolatkami a dziewięciolatkami (1/10 sekundy), odpowiada to przewadze wieku w liczbie sześciu miesięcy. Zgodnie z tym dzieci testowane w roku 2018 średnio były tak szybkie jak dzieci o pół roku starsze w roku 2011. (Kliegl i in., 2019).

Rys. 33: Zmiany średnich wyników (spadek / poprawa) w badaniach projektu EMOTIKON w latach 2011-2018. Porównanie ze średnimi różnicami w wynikach między ośmio- i dziewięciolatkami (Kliegl i in., 2019).

Legenda:

Leistungsgewinn – poprawa wyników

Leistungsverlust – spadek wyników

schneller – szybciej

Schuljahr – rok szkolny

weniger – mniej

im Lebensjahr – w ciągu roku (życia)

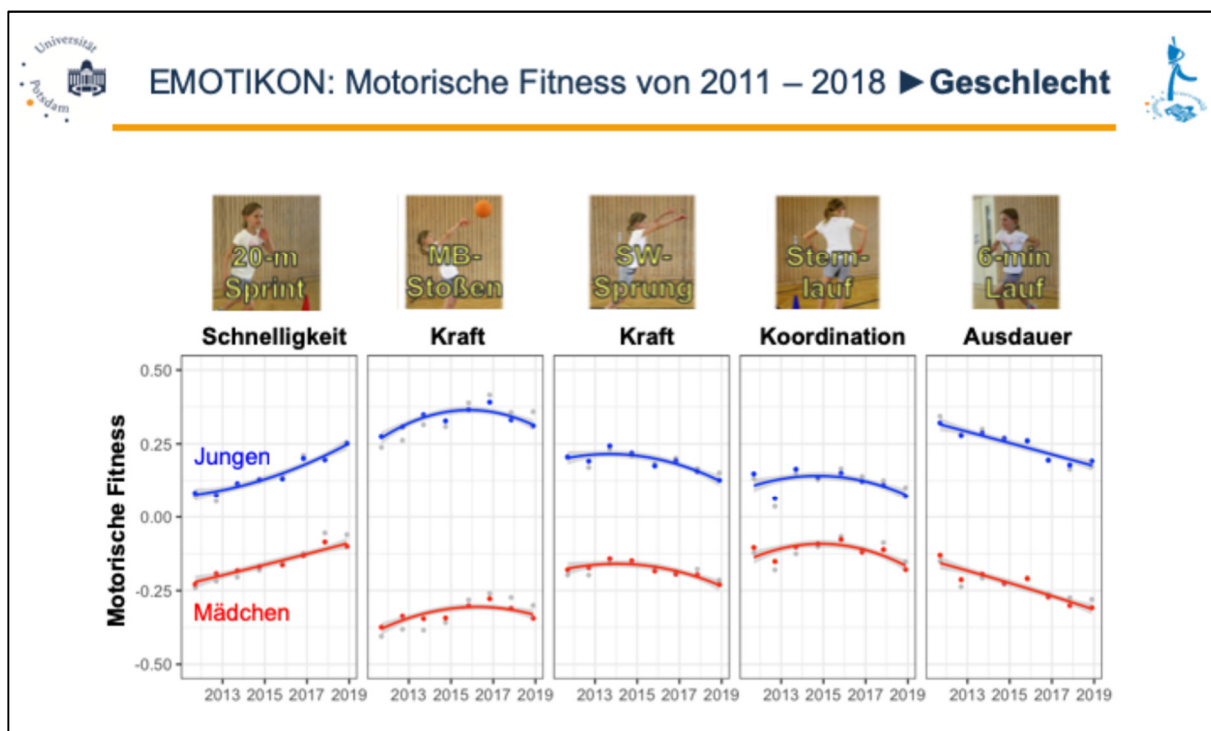
Obie tendencje znalazły odzwierciedlenie również w analizach przekroju poprzecznego w projekcie ZDZG, mimo że dostępne były dane jedynie dwóch roczników (t1: zima 2017, t2: lato 2018 i t3: lato 2019). Największe deficyty występują tutaj również w wytrzymałości („bieg na 6 minut”). Nieznacznie pogorszyły się średnie wyniki (patrz rys. 18). W trzecim teście wyniki około dwóch trzecich uczestników badania podłużnego znajdowały się w obszarze (dużo) poniżej przeciętnej (patrz rys. 23). W tym samym czasie w wynikach projektu ZDZG można także odnotować pozytywny trend rozwojowy w „sprincie na 20m”. Szczególnie w polskiej próbie odnotowano wyraźną poprawę wyników w trakcie analiz poprzecznych (patrzrys. 14).

W porównaniu płci w projekcie EMOTIKON profile rozwojowe dziewcząt i chłopców były bardzo podobne (patrz rys. 34), jednak **poprawa wyników w „sprincie na 20 m” była bardziej widoczna u chłopców niż dziewczynek**. Największa różnica w wynikach chłopców i dziewczynek jest widoczna w **sile kończyn górnych** („rzut piłką lekarską”), następną sprawnością najbardziej zróżnicowaną pod względem wyników chłopców i dziewczynek jest wytrzymałość („bieg na 6 minut”).

Także w projekcie ZDZG w zakresie zdolności sprinterskich dziewczynki osiągnęły nieco gorsze wyniki niż chłopcy. Poprawa wyników u chłopców między drugim a trzecim badaniem była znacznie bardziej wyraźna niż u dziewczynek. Niemniej jednak dziewczynki również poprawiły swoje wyniki w czasie od t2 do t3 (patrz rys. 24).

Podobieństwa w wynikach obu projektów można zauważyć również w części „rzut piłką lekarską”. Także w projekcie ZDZG wykazano wyraźne różnice w wytrzymałości w porównaniu płci (patrz rys. 25): ponad 50 % dziewczynek w t2 i t3 osiągnęło wyniki (dużo) poniżej przeciętnej. W przypadku chłopców wynik co drugiego ucznia znajdował się w obszarze (wysoko) powyżej przeciętnej.

Brandenburgia ze swoim projektem „EMOTIKON-sport w szkołach podstawowych” jest pierwszym krajem związkowym, w którym we wszystkich szkołach podstawowych przeprowadzono analizy sprawności motorycznej. W ten sposób można wcześniej wykryć negatywne tendencje rozwojowe u dzieci i przeciwdziałać im poprzez tworzenie gminnej sieci.

Rys. 34: Wyniki badania w projekcie EMOTIKON. Rozwój sprawności motorycznej w latach 2011-2018. Podział ze względu na płeć. (Kliegl i in., 2019).

Legenda:

Motorische Fitness - sprawność motoryczna

Geschlecht - płeć

Schnelligkeit - szybkość

Kraft - siła

Ausdauer - wytrzymałość

Koordination - koordynacja

7 Prognoza i zalecenia

Wyniki dotyczące masy ciała i sprawności motorycznej uzasadniają wyraźną potrzebę realizacji interdyscyplinarnych projektów mających na celu promowanie aktywności fizycznej w szkołach podstawowych. Takie projekty mogą w decydujący sposób przyczynić się do przestrzegania przez uczniów szkół podstawowych zaleceń Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) dotyczących ćwiczeń fizycznych odpowiednich do wieku, trwających co najmniej 60 minut dziennie z umiarkowanym lub wysokim natężeniem ruchu (Światowa Organizacja Zdrowia, 2010). Ponieważ projekt „Zdrowe dzieci w zdrowych gminach” jest projektem ponadnarodowym, odwołujemy się do międzynarodowych zaleceń WHO w zakresie aktywności fizycznej, chociaż należy je rozumieć jedynie jako minimum profilaktyki chorób przewlekłych. Niemieckie krajowe zalecenia (Rütten & Pfeifer, 2016) dla dzieci w wieku szkolnym przewidują 90 minut aktywności fizycznej dziennie. Ponieważ większość uczniów pochodzi z Polski a nie z Niemiec, w projekcie ZDZG celem prowadzonych w ramach gminnej promocji aktywności ruchowych jest osiągnięcie międzynarodowych zaleceń w zakresie aktywności fizycznej. Także w innych badaniach zalecenia WHO są wykorzystywane przy analizie zachowań w zakresie aktywności fizycznej w celu uzyskania międzynarodowych porównań. Najnowsze reprezentatywne

ogólnoniemieckie badanie KiGGS przeprowadzone przez Instytut Roberta Kocha (KiGGS edycja 2) na temat zachowań w zakresie aktywności fizycznej niemieckich dzieci w wieku od siedmiu do dziesięciu lat wykazało, że tylko 22,8% dziewcząt i 30% chłopców spełnia zalecenia Światowej Organizacji Zdrowia dotyczące ćwiczeń (Finger i in., 2018). Wyniki badania KiGGS pokazały również, że częstotliwość osiągania wyników zgodnych z zaleceniami w zakresie aktywności fizycznej u dziewczynek i chłopców maleje z wiekiem (Finger i in., 2018).

Głównym celem projektu ZDZG jest osiągnięcie prawidłowej, odpowiedniej do wieku wagi ciała. Nadwaga i otyłość są określane jako obszary wymagające wsparcia. Wyniki wyraźnie pokazują (wartości referencyjne wg Cole'a i in., 2000) że w czasie trzeciego badania **prawie jedna trzecia uczniów wymagała wsparcia w rozumieniu redukcji wagi**. Obszar wymagający wsparcia jest znacznie bardziej wyraźny u dziewczynek niż u chłopców. Konieczne jest tutaj wdrożenie działań! Duży potencjał może tkwić nie tylko w przekazywaniu teoretycznej wiedzy na tematy „świadomość ciała”, „zdrowe odżywianie”, „znaczenie ruchu” czy „unikanie długiego siedzenia” podczas klasycznych lekcji, ale także w docieraniu do uczniów poza klasą w formie konkretnych projektów. Gotowanie dzieci z rodzicami podczas wspólnych popołudniowych spotkań, imprezy sportowe dla całych rodzin czy też wspólne regularne uczestniczenie w wybranych zajęciach ruchowych oferowanych przez klub sportowy mogłyby w przyjemny sposób, we własnym środowisku, zaszczepić dzieciom świadomość zdrowego stylu życia. Ważne jest tutaj zintegrowanie rodziców i opiekunów dzieci, którzy mają im służyć jako wzór do naśladowania. Konieczne jest wsparcie pedagogiczne, które pomoże opiekunom w pełnieniu tej funkcji. Partnerzy w projekcie posługujący się językiem niemieckim mogą znaleźć pomysły i inspiracje na promocję zdrowia i aktywności fizycznej na platformie „activityschool” (www.activityschool.de). Treści prezentowane na tej platformie będą wkrótce rozszerzone o rozwój i zastosowanie mediów cyfrowych do promocji aktywności fizycznej w szkole i poza nią („activityschool 2.0”). Wybrane pomysły powinny zostać zaadaptowane i przetłumaczone dla polskich partnerów, tak aby również oni mogli skorzystać z oferty „activityschool”.

Przyszłe analizy ankiet badających nawyki w domach rodzinnych mogą pomóc w większym zaangażowaniu rodziców w działania promujące zdrowie w szkole i wspierać aktywność fizyczną ich dzieci. Silne powiązanie pomiędzy domem rodzinnym, szkołą podstawową, społecznością lokalną i klubem sportowym jest pomocne w kontynuowaniu w życiu codziennym nawyków zdrowego odżywiania i ćwiczeń fizycznych wyuczonych w klasie.

Analiza podstawowych zdolności motorycznych wykazała bardzo **niejednorodny profil wyników** uczniów w odniesieniu do wartości referencyjnych (Bös i in., 2009). U uczestników płci męskiej odnotowano wyraźną przewagę wyników w sile górnych kończyn („rzut piłką lekarską”) w stosunku do uczestniczek. Te wyniki pokazują wyraźnie, że poza ofertą promującą aktywność fizyczną- płęć w połączeniu z różnym rozwojem biologicznym dziewcząt i chłopców - ma prawdopodobnie również istotny wpływ na rozwój podstawowych umiejętności motorycznych. Ponadto należy zauważyć, że rozwój biologiczny dzieci często nie postępuje równomiernie z wiekiem kalendarzowym. Oznacza to, że uczniowie w tym samym wieku mogą znajdować się w bardzo różnych fazach rozwoju. Największym wyzwaniem dla wszystkich nauczycieli jest zatem umożliwienie indywidualnego wsparcia w klasie, pomimo wyraźnej niejednorodności wyników i wieloaspektowego rozwoju biologicznego. Wraz z rosnącym wiekiem uczestników wskazane jest indywidualne wsparcie uczniów uwzględniające ich

płeć. W celu zapewnienia długotrwałych efektów i identyfikowalności skutecznych interwencji należy gromadzić przejrzyste dane na temat treści lekcji promujących aktywność fizyczną. W celu umożliwienia dokonywania porównań, duże znaczenie miałyby jednolite dokumentowanie interwencji (standardowe protokoły interwencji).

Obszarem wymagającym największego wsparcia u wszystkich uczniów jest wytrzymałość aerobowa.

Również w innych badaniach, np. międzynarodowych, a szczególnie w przeprowadzonym w Brandenburgii projekcie EMOTIKON wykazano spadek wytrzymałości (Kliegl i in., 2019). Wyniki te muszą być traktowane szczególnie poważnie, ponieważ słabe deficyty w zdolnościach motorycznych mogą mieć negatywne skutki zarówno dla obecnego, jak i przyszłego stanu zdrowia uczniów. Programy promujące aktywność fizyczną nie tylko wspierają zdrowie fizyczne, ale istnieją także wyraźne powiązania między poziomem rozwoju umiejętności motorycznych dzieci a różnymi psychicznymi, emocjonalnymi i społecznymi wskaźnikami zdrowia (postrzeganie samego siebie, poczucie własnej wartości i zadowolenie z życia); (Dreiskämper i in., 2020). Dostrzeżono pozytywny związek między wynikami w nauce a wynikami w zakresie sprawności motorycznej. Konkretnie, istnieje pozytywny związek między wynikami w zakresie wytrzymałości a wynikami w matematyce i czytaniu. Ten efekt dotyczy tylko treningu wytrzymałościowego, na pozytywne oddziaływanie treningu siłowego i ruchowego na wyniki w nauce nie ma w tej chwili dowodów (Kliegl i in., 2019). Aby w dłuższej perspektywie nie osłabić całościowego rozwoju uczniów i jak najlepiej wesprzeć ich w nauce i rozwoju osobowości, konieczne jest zajęcie się wyraźnymi deficytami, zwłaszcza w zakresie wyników wytrzymałościowych. Trening wytrzymałościowy powinien w przyszłości stanowić główny element lekcji wychowania fizycznego i pozaszkolnej aktywności fizycznej we wszystkich gminach.

Analizy tendencji rozwojowych podstawowych zdolności motorycznych pokazują zasadnicze różnice między poziomem wyników sprawności motorycznej dzisiejszej i poprzedniej generacji: poziom sprawności motorycznej generalnie spada. Być może przyczyniają się do tego szybkie zmiany w stylu życia w krajach uprzemysłowionych w ciągu ostatnich dziesięcioleci. Wraz z urbanizacją, obecnością mediów i stałą dostępnością wysokokalorycznych środków spożywczych zmieniły się też prawdopodobnie zainteresowania i nawyki żywieniowe oraz aktywność ruchowa młodzieży (Golle i in., 2016). Ważne jest, aby odzyskać zainteresowanie młodych ludzi poprzez przygotowanie odpowiednich dla grup docelowych ofert, które będą niosły ze sobą radość z udziału w szerokiej gamie aktywności sportowych w sieci społecznej. W przyszłości ma to również pomóc osiągnąć projekt „Zdrowe dzieci w zdrowych gminach”. Na ostatnim etapie projektu koncentrujemy się na stworzeniu długofalowych struktur gminnych, które będą istniały również po zakończeniu projektu (luty 2021).

Bibliografia

- Bös, K., Schlenker, L., Büsch, D., Albrecht, C., Büsch, D., Lämmle, L., Müller, H., Oberger, J., Seidel, I., Tittlbach, S., Woll, A. (2009). Deutscher Motorik-Test 6 - 18 (DMT 6 - 18). Hamburg: Czwalina.
- Cole, T. J., Bellizzi, M. C., Flegal, K. M. & Dietz, W. H. (2000). Establishing a standard definition for child overweight and obesity worldwide: international survey. *British Medical Journal*, 320 (7244), 1240-1243.
- Dreiskämper, D., Naul, R. (2014). *Gesunde Kinder in gesunden Kommunen (gkgk). Ein deutsch-niederländisches Interventions-Projekt zur Förderung eines aktiven Lebensstils bei Kindern im Grundschulalter*. Betrifft Sport (6), 10-16.
- Dreiskämper, D., Utesch, T., Henning, L., Ferrari, N., Graf, C., Tietjens, M., Naul, R. (2020). *Motorische Leistungsfähigkeit, physisches Selbstkonzept und deren reziproke Zusammenhänge mit dem Body-Mass-Index (BMI) vom Kindergarten bis zur Grundschule. Kinder- und Jugendsport 1*. [Akzeptiert]
- Finger, J. D., Varnaccia, G., Borrmann, A., Lange, C., Mensink, G. B. M. (2018). Körperliche Aktivität von Kindern und Jugendlichen in Deutschland – Querschnittergebnisse aus KiGGS Welle 2 und Trends. *Journal of Health Monitoring*, 3(1), 24–31.
- Golle, K., Wick, D., Mühlbauer, T., & Granacher, U. (2016). Best Practice: EMOTIKON - Brandenburgischer Motorik-Test in der Jahrgangsstufe 3. In J. Zinner & T. Poller (Hrsg.), *Berlin hat Talent - Neue Ansätze der Talent- und Bewegungsförderung (3. Symposium der H:G|Berlin, November 2015)* (S. 139-154). Berlin: Hochschule für Gesundheit & Sport, Technik & Kunst GmbH.
- Kliegl, R., Golle, K., Granacher, U. (2019, 10. Mai). *Motorische Fitness im Kindesalter*. Vortrag Digitalforum „Aufwachsen in Brandenburg“ in Falkensee
- Rütten, A. & Pfeifer, K. H. (2016). *Nationale Empfehlungen für Bewegung und Bewegungsförderung*. FAU Erlangen-Nürnberg.
- Schienkiewitz, A., Brettschneider, A. K., Damerow, S., Schaffrath Rosario, A. (2018). Übergewicht und Adipositas im Kindes- und Jugendalter in Deutschland – Querschnittergebnisse aus KiGGS Welle 2 und Trends. *Journal of Health Monitoring*, 3(1), 16–23.
- Schienkiewitz, A., Damerow, S. (2018). Prävalenz von Untergewicht, Übergewicht und Adipositas bei Adipositas bei Kindern und Jugendlichen in Deutschland – Einordnung der Ergebnisse aus KiGGS Welle 2 nach internationalen Referenzsystemen. *Journal of Health Monitoring*, 3(3), 60-74.
- World Health Organization (2010). Global recommendations on physical activity for health. WHO Press, Switzerland.
- World Health Organization Regional Office for Europe (2018). *Childhood Obesity Surveillance Initiative (COSI) Factsheet. Highlights 2015-17*. Zugriff unter <http://www.euro.who.int/en/health-topics/noncommunicable-diseases/obesity/activities/who-european-childhood-obesity-surveillance-initiative-cosi/cosi-publications/childhood-obesity-surveillance-initiative-cosi-factsheet.-highlights-2015-17-2018>